

FEDERACJA ZWIĄZKÓW GMIN I POWIATÓW RP

GAZETA RP

GMIN, POWIATÓW I WOJEWÓDZTW

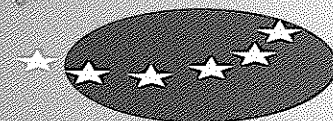
WYDANIE SPECJALNE

ISSN 1507-5893

KRAKÓW GRUDZIEŃ 2001 - STYCZEŃ 2002

Centrum Informacji Europejskiej

Małopolskie Regionalne
Centrum Informacji
Europejskiej

Stowarzyszenie Gmin
i Powiatów Małopolski

WYDZIAŁY SAMORZĄDOWE
I SAMORZĄDÓW
INWESTYCJE EKOLOGICZNE
POLITYKA REGIONALNA
UNII EUROPEJSKIEJ

Kazimierz Barczyk

Szansa dla Polski

Polityka strukturalna Unii Europejskiej jest jednym z najważniejszych elementów zapewniających rozwój gospodarczy wszystkich krajów członkowskich. Dzięki niej regiony i kraje Unii, do niedawna zapóźnione w rozwoju ekonomicznym, stają się - jak Irlandia - "tygrysem" naszego kontynentu i wzorem do naśladowania.

Z punktu widzenia Polski i innych krajów kandydujących zasady polityki regionalnej są jednym z głównych argumentów na rzecz integracji. To one stwarzają dla nas realną perspektywę nadrobienia półwiekowego zapóźnienia gospodarczego odziedziczonego po epoce komunizmu. Jako członek Unii otrzymamy dostęp do funduszy na wsparcie różnych dziedzin naszej gospodarki. Od nas samych jednak będzie zależało czy będziemy w stanie je przyjąć i w pełni wykorzystać czy też, jak Grecja, marnować znaczną część możliwości finansowych.

Polska zostanie objęta polityką strukturalną dopiero po wejściu do Unii. Jednak już dziś możemy wykorzystać znaczące sumy pochodzące z przedakcesyjnych funduszy bezzwrotnego wsparcia dla krajów kandydujących. Do 2000 roku otrzymywały ok 250 mln EURO rocznie, a obecnie jest to prawie miliard EURO rocznie. Dzięki tym środkom jeszcze przed wejściem do UE możemy realizować inwestycje na ogół przekraczające możliwości finansowe polskich gmin, powiatów i związków komunalnych oraz dokonać znacznego przelomu w wielu sektorach naszej gospodarki. Przystąpienie do Unii kwoty te zwielokrotni. Według danych i prognoz Komisji Europejskiej wysokość pomocy dla Polski w pierwszych latach po przystąpieniu osiągnąć może poziom 8 miliardów EURO rocznie.

Wśród najbardziej wyrazistych przykładów wykorzystania przez Polskę przedakcesyjnych funduszy Unii Europejskiej wymieni należy inwestycje proekologiczne. Ochrona środowiska to jeden z priorytetowych obszarów finansowanych przez Unię i zarazem jedna z najbardziej zaniedbanych dziedzin aktywności państwa w krajach bloku sowieckiego w minionej epoce.

Projekty związane z ochroną środowiska przy wykorzystaniu funduszy PHARE są realizowane w Polsce od początku lat dziewięćdziesiątych. Fundusz ISPA został utworzony w 1999 roku specjalnie w celu wsparcia tych inwestycji w dziedzinie ekologii, które były zbyt duże i kosztowne aby mogły bazować na funduszach przekazanych w ramach wcześniejszych programów pomocowych. Nie bez powodu obecnie właśnie środki ISPA stanowią największą część wszystkich funduszy europejskich przeznaczonych dla Polski (176 mln w roku 2000 na ochronę środowiska i transport).

Jako członek Komitetu Sterującego ISPA obserwuję stopień wykorzystania przez polskie jednostki samorządu terytorialnego możliwości jakie daje ten fundusz. W skali roku około czterysta gmin i związków komunalnych składa wnioski o granty na przedsięwzięcia związane z ochroną wód i ziemi. Zdziwienie musi budzić fakt, że praktycznie brak na tej płaszczyźnie jakichkolwiek

inicytyw związanych z programami ochrony powietrza. A przecież jest to jedna z dziedzin, w odniesieniu do której Unia Europejska stawia przed krajami kandydującymi największe wymagania. Tymczasem ani z Polski ani z innych krajów Europy Środkowej i Wschodniej samorządy nie przedstawiły dotychczas ani jednego wniosku w tej materii.

Większa aktywność Polaków w tym względzie może być dla nas wszystkich dużą szansą. Polska wciąż należy do krajów europejskich emitujących do powietrza najwięcej zanieczyszczeń. Faktem jest, że od upadku komunizmu dokonaliśmy ogromnego postępu w tej dziedzinie. Na przykład w porównaniu z rokiem 1988 emisję pyłów zmniejszyliśmy aż o ponad 57 proc., emisję związków siarki - o 48 proc. Jednak wciąż olbrzymi dystans dzieli nas od standardów europejskich w tym zakresie. Poza tym rodzą się wciąż nowe wyzwania. Poprawa dokonana się w dziedzinie zmniejszenia zanieczyszczenia powietrza przez duże zakłady przemysłowe - wyczuwalne są zmiany na Śląsku czy w Krakowie. Jednakże wraz z gwałtownym rozwojem motoryzacji pojawiły się ogromne zagrożenia spowodowane emisją spalin, co doprowadziło do powstania w kraju ponad dwudziestu nowych rejonów, gdzie (np. w centrach dużych miast) dopuszczalne normy są przekraczane stale.

W tym względzie mamy wielu sojuszników. Sprzyja temu fakt oczywistej współzależności sąsiadujących ze sobą państw - granice przecież nie zatrzymują zanieczyszczonego powietrza w jednym kraju. Nie przypadkowo m.in. Niemcy, które włożyły ogromne środki w oczyszczanie środowiska na terenie b. NRD, są żywotnie zainteresowane programami ograniczenia emisji zanieczyszczeń w Polsce. Kiedy rozmawiałem z przedstawicielami niemieckiego ministerstwa środowiska jednoznacznie deklarowano zainteresowanie współpracą i wsparcie działań zmierzających w tym kierunku.

Kierowane przeze mnie Federacja Związków Gmin i Powiatów RP oraz Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Małopolski od kilku lat realizują programy mające na celu wsparcie merytoryczne i informacyjne samorządów w działaniach na rzecz ekologii. Prowadzimy również szkolenia mające na celu przygotowanie gmin do skutecznego, zgodnego z wymaganiami Komisji Europejskiej, wypełniania wniosków aplikacyjnych. Przygotowane w ramach *Programu Informowania Społeczeństwa Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej* wydanie specjalne "Gazety Gmin, Powiatów i Województw RP" jest jeszcze jedną tego rodzaju inicjatywą, zrealizowaną przez Federację i działające przy niej Małopolskie Regionalne Centrum Informacji Europejskiej.

Kazimierz Barczyk
Przewodniczący Federacji Związków Gmin i Powiatów RP
Członek Wspólnej Komisji Konsultacyjnej Polska -Komitet Regionów UE

POLITYKA REGIONALNA UNII EUROPEJSKIEJ

Polityka Strukturalna jest też nazywana polityką regionalną lub regionalną polityką strukturalną. Jej celem jest zwiększenie spójności ekonomicznej i społecznej w Unii Europejskiej (UE). Poprzez pomoc słabiej rozwiniętym regionom i sektorom gospodarek państw członkowskich dąży się do zmniejszenia różnic w poziomie rozwoju i w poziomie życia w regionach UE. Polityka ta realizowana jest przez UE wspólnie z rządami "piętnastki", które uczestniczą w jej finansowaniu.

W skład Unii wchodzi regiony dobrze rozwinięte, takie jak południowa Anglia, okolice Paryża, czy Holandia oraz te, których poziom rozwoju znacznie odbiega od "średniej europejskiej". Są nimi Grecja, Irlandia, Portugalia, Północna Finlandia i Południowe Włochy. Polityka Strukturalna ma pomóc władzom centralnym i regionalnym słabiej rozwiniętych regionów w rozwiązaniu ich najważniejszych problemów gospodarczych.

Traktat o utworzeniu Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej z 1957 roku zasygnalizował jedynie w preambule konieczność zmniejszenia różnic między regionami dobrze i słabiej rozwiniętymi oraz wspieranie tych gałęzi gospodarki, które znajdują się w złej kondycji.

Polityka Strukturalna wykształciła się dopiero w latach osiemdziesiątych, choć pierwsze działania podejmowane były jeszcze w latach sześćdziesiątych. Wtedy to powstały Europejski Fundusz Socjalnego i Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej.

Kiedy w latach siedemdziesiątych pojawił się prawdziwy problem rozbieżności pomiędzy regionami (kryzys gospodarczy i przystąpienie do Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej Wielkiej Brytanii i Irlandii) postanowiono stworzyć Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego. Jest to do dziś najważniejszy i największy z powołanych funduszy.

Na początku lat osiemdziesiątych Wspólnota Europejska dysponowała już wspomnianymi funduszami strukturalnymi, kredytami inwestycyjnymi (Europejski Bank Inwestycyjny) i inicjatywami wspólnotowymi. Aby każdy region i gałąź gospodarki rozwijały się równomiernie ze "średnią europejską", w 1986 roku postanowiono te instrumenty połączyć we wspólną Politykę Strukturalną.

Od tego czasu jej rola wzrosła jeszcze bardziej. Polityka została zreformowana i wzmocniona poprzez Traktat o Utworzeniu Unii Europejskiej, który podpisano w Maastricht z 1992 roku. Wtedy wzrosła również rola regionów w programowaniu polityki strukturalnej. Na mocy tego traktatu utworzono Komitet Regionów, który jest reprezentacją władz regionalnych przy władzach "piętnastki". Wydatki na tę działalność UE ciągle rosną: suma przyznanych funduszy na ten cel na lata 1994 - 1999 wynosiła 170 mld EURO (dwa razy więcej niż na lata 1988 - 1993) zaś na lata 2000 - 2006 przeznaczono na ten cel 213 mld €.

Do czasu przystąpienia do UE Polska nie może korzystać z funduszy strukturalnych.

Instrumenty polityki strukturalnej:

Podstawowym instrumentem polityki strukturalnej są fundusze strukturalne i Fundusz Spójności (Kohezji). Z ich budżetów kierowane jest wsparcie na programy krajowe - 95%, inicjatywy wspólnotowe - 5%.

Głównymi zasadami polityki strukturalnej są:

1. Zasada pomocniczości (subsidiarności) - podstawowa zasada funkcjonowania UE: polityka strukturalna jest jedynie uzupełnieniem działań podejmowanych na poziomie lokalnym, regionalnym lub krajowym (wspierane są te przedsięwzięcia na które brakuje środków).

2. Zasada koncentracji - wynika z niej, że środki płynące z Unii Europejskiej są przeznaczone dla regionów, które znajdują się w najtrudniejszej sytuacji ekonomicznej; do tej grupy kwalifikują się regiony objęte pomocą w ramach celów polityki strukturalnej.

3. Zasada partnerstwa - polega na współpracy Komisji Europejskiej z odpowiednimi władzami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi; dzięki temu środki pomocowe kierowane są do obszarów, które potrzebują największego wsparcia.

4. Zasada programowania - wynika z niej, że pomoc przeznaczona jest na program trwałego rozwiązywania problemów danej gałęzi gospodarki lub danego regionu.

5. Zasada współfinansowania - oznacza, że dofinansowanie z UE ma uzupełniać fundusze z budżetu krajowego; nie powinny ich więc zastępować.

NAZWA	UWAGI	PRZYKŁAD W UE (ilość)	PRZYKŁAD W POLSCE (według projektu rozporządzenia) (ilość)
NUTS 1	Jest to największa jednostka podziału	Niemieckie Landy (77)	Cały Kraj
NUTS 2	Według tego poziomu są określane regiony słabiej rozwinięte i słabo zaludnione	Niemieckie Regierungsbezirk (206)	Województwa (16)
NUTS 3	Według tego poziomu są określane obszary z upadającym przemysłem	Francuskie departamenty (1031)	Grupy powiatów (32)
NUTS 4	Jest określany tylko dla niektórych krajów	Brytyjskie county (1074)	Powiaty (308 powiatów i 65 miast na prawach powiatów)
NUTS 5	Są to jednostki podstawowe	Niemieckie Gemeinden (98 433)	Gminy (2 483)

Nomenklatura jednostek podziału terytorialnego dla celów statystycznych
The Nomenclature of Territorial Units for Statistic - NUTS

Region traktowany jest jako element pośredni pomiędzy władzą centralną i lokalną kraju. Definicja terminu "region" jest inna w różnych krajach europejskich. Niektóre z nich mają charakter historyczno-kulturowy (Kraj Basków, Saksonia czy Piemont) a część jest z kolei wyodrębniona na podstawie innych kryteriów np. ekonomicznych (np. Kraj Saary)

Dlatego w UE stworzono jednolity system podziału terytorialnego dla celów statystycznych Unii - "Nomenklaturę jednostek terytorialnych do celów statystycznych" (The Nomenclature of Territorial Units for Statistic - NUTS). W ramach tego podziału wyróżnia się kolejno poziomy (od NUTS1 do NUTS5 - patrz tabela). Na poziomie NUTS1 składa się kilka jednostek z poziomu NUTS2. Podobnie w tym ostatnim można wyodrębnić pewną liczbę jednostek z poziomu NUTS3.

Podział ten nie ingeruje w wewnętrzne rozwiązania terytorialne. Mimo to podział unijny często używany jest również w innych klasyfikacjach i zestawieniach. Fundusze Strukturalne są najważniejszym instrumentem polityki strukturalnej Unii Europejskiej (UE). To specjalne instytucje, których zadaniem jest wspieranie restrukturyzacji i modernizacji gospodarek krajów UE.

Fundusze te kierowane są do tych sektorów gospodarki i regionów, które bez pomocy finansowej nie są w stanie dorównać do średniego poziomu ekonomicznego w UE. Fundusze Strukturalne pogrupowane są wokół celów polityki strukturalnej i działają według odrębnych zasad. Z ich budżetu około 95% przeznaczają się na finansowanie programów krajowych, 5% na inicjatywy wspólnotowe. Budżet Funduszy na lata 2000-2006 wynosi 195 mld € (w latach 1994 - 1999 wynosił 154,4 mld €).

Na podstawie Traktatu Rzymskiego (o utworzeniu

Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej) powstały: w 1960 roku Europejski Fundusz Socjalny oraz cztery lata później Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej. Na początku funkcjonowania Wspólnot regiony same były zdolne do wyrównywania różnic w rozwoju gospodarczym między sobą. Sytuacja pogorszyła się, kiedy na początku lat siedemdziesiątych załamała się gospodarka światowa a Wspólnoty poszerzono o nowych członków (1973). Zmniejszanie dysproporcji między regionami przestało być zadaniem łatwym. Skłoniło to polityków Wspólnot do powołania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (1975). Największymi odbiorcami pomocy z Funduszu zostały przyjęte w 1973 roku Wielka Brytania i Irlandia. Kiedy w latach osiemdziesiątych do Wspólnot przyjęto Grecję (1981) oraz Hiszpanię i Portugalię (1985), sytuacja zaczęła się komplikować. Nowi członkowie potrzebowali bowiem pomocy z Funduszy, aby dorównać do poziomu rozwoju innych krajów. Sytuacja ta spowodowała bardzo istotne zmiany w polityce strukturalnej. W 1986 roku przyjęto Jednolity Akt Europejski, który dodał do Traktatu założycielskiego Wspólnot Europejskich specjalny rozdział poświęcony polityce strukturalnej. Stwierdzono w nim, że Wspólnoty powinny wyrównywać różnice pomiędzy najbiedniejszymi i najbogatszymi regionami poprzez prowadzenie wspólnej polityki strukturalnej opartej na powołanych wcześniej Funduszach. Istotne zmiany przyniósł także Traktat z Maastricht (o utworzeniu Unii Europejskiej), który uprościł procedury przyznawania funduszy i wzmocnił rolę władz regionu w podejmowaniu decyzji o ich przeznaczeniu. W tym samym czasie wprowadzono Jednolity Instrument Finansowania Rybołówstwa, który również uznawany jest za fundusz polityki strukturalnej UE.

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (ERDF - European Regional Development Fund)

ERDF powstał w 1975 roku. Celem jego działalności jest zmniejszanie dysproporcji w rozwoju regionów znajdujących się w UE. Pomoc dla regionów polega na inwestycjach (np. utrzymanie lub tworzenie stałych miejsc pracy), rozwijaniu infrastruktury (np. budowa dróg, sieci telefonicznych), wspieraniu lokalnych inicjatyw rozwojowych (np. organizacji przygotowujących szkolenia z zakresu przedsiębiorczości lub wspierających przepływ innowacji) oraz na wspieraniu rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw (np. ułatwienie dostępu do kredytów i ich gwarantowanie lub współfinansowanie wybranych działań).

Europejski Fundusz Socjalny (ESF - (ang.) European Social Fund)

ESF powstał na mocy Traktatów Rzymskich w 1960 roku, a jego zadaniem jest walka z bezrobociem. Pomoc dla określonych grup społecznych i regionów polega na organizowaniu szkoleń zawodowych (np. podnoszących kwalifikacje bezrobotnych oraz pracowników z gałęzi zagrożonych bezrobociem i ludzi młodych, którzy nie mogą znaleźć pracy) oraz na wspieraniu rozwoju zatrudnienia (np. przez zachęcanie przedsiębiorstw do tworzenia miejsc pracy za pomocą promowania zasady równego dostępu do pracy kobiet i mężczyzn).

Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EAGGF - European Agriculture Guidance and Guarantee Funds)

EAGGF powstał w 1964 roku na mocy Traktatów Rzymskich. Jego zadaniem jest wspieranie transformacji struktury rolnictwa oraz pomoc w rozwoju obszarów wiejskich. Pomoc polega na finansowym wsparciu zmian związanych z reformą rolnictwa i leśnictwa (np. wspomaganie kapitałowe gospodarstw, pomoc młodym rolnikom, popieranie wspólnego wykorzystywania maszyn, szkolenia zawodowe, udzielanie pomocy gospodarstwom położonym w obszarach górskich, górzystych lub zacofanych) oraz na umożliwianiu rozwoju regionów wiejskich (np. przez pomoc w osiągnięciu odpowiedniego poziomu życia rolników, pobudzanie świadomości społecznej na terenach wiejskich - szczególnie w zakresie ochrony środowiska).

Jednolity Instrument Finansowania Rybołówstwa (FIGF - Financial Instrument for Fisheries Guidance)

FIGF powstał w 1993 roku w ramach reformy funduszy strukturalnych. Finansuje inicjatywy także UE służących restrukturyzacji rybołówstwa. Pomoc dla tego sektora na bezpośredniej pomocy np. w modernizacji floty, rozwoju gospodarstw rybnych, promocji produktów. Służy także

ochronie określonych obszarów morskich.

Cele polityki strukturalnej w latach 1994-1999

W ramach polityki strukturalnej wyróżniano sześć celów:

• **CEL 1** - finansowe wspieranie rozwoju i dostosowania regionów słabo rozwiniętych do średniej gospodarczej krajów Unii Europejskiej (UE);

- O pomoc mogły ubiegać się regiony, których średni poziom dochodu narodowego brutto (PNB) na osobę w ostatnich trzech latach nie przekroczył 75 % średniej PNB w państwach UE;

- Pomoc przeznaczana była na budowę niezbędnej infrastruktury, której brak utrudniał rozwój całego regionu (dotyczy to m.in.: b. NRD, duża część Hiszpanii, cała Irlandia, Portugalia oraz Grecja);

- Na realizację tego celu przeznaczono 70% budżetu Funduszy Strukturalnych

• **CEL 2** - wspieranie restrukturyzacji regionów przygranicznych oraz obszarów, na terenie których upada przemysł:

- Głównym kryterium był poziom bezrobocia, który miał być wyższy, niż średnia bezrobocia w UE. Dane te dotyczą okresu ostatnich trzech lat. Natomiast w wybranym roku (od 1975 roku) zatrudnienie w przemyśle nie mogło być niższe niż w krajach UE. Ponadto pomoc kierowana była do regionów, gdzie odnotowano wyraźny spadek zatrudnienia w przemyśle w porównaniu z wybranym rokiem (również od 1975 roku).

- Wsparcie finansowe mogło obejmować najwyżej 15% ludności Unii Europejskiej

- Na realizację tego celu przeznaczono 12% budżetu Funduszy Strukturalnych

• **CEL 3** - zwalczanie długookresowego bezrobocia i umożliwienie ludziom młodym oraz osobom nim zagrożonym wejścia w życie zawodowe;

• **CEL 4** - umożliwienie pracownikom adaptacji do zmian w systemie produkcji i przemyśle:

- Na realizację 3. i 4. celu przeznaczonych było około 13% budżetu Funduszy Strukturalnych

• **CEL 5** - dokonanie reformy wspólnej polityki rolnej;

• **CEL 5a** - przyspieszenie modernizacji i dostosowanie w ramach struktur rolniczych do standardów unijnych (np. wspomaganie pieniężne, szkolenia zawodowe, zalesianie i ochrona lasów, wspomaganie młodych rolników):

- W ramach tego celu finansowano przedsięwzięcia na terenie całej Unii Europejskiej;

- Na realizację celu przeznaczono około 5% budżetu Funduszy Strukturalnych.

• **CEL 5b** - pomoc w rozwoju i zmianach strukturalnych obszarów wiejskich:

- Cel ten dotyczył tych terenów, które nie kwalifikowały się do celu 1; dodatkowym kryterium był: niski dochód na osobę oraz spełnienie dwóch z trzech poniższych warunków:

- Wysoki udział w zatrudnieniu w rolnictwie w całkowitym zatrudnieniu,

- Niski poziom dochodów w rolnictwie,

- Mała gęstość zaludnienia lub spadek zaludnienia;

- Na realizację tego celu przeznaczono około 4% budżetu Funduszy Strukturalnych

• **CEL 6** - to ułatwienie rozwoju regionów słabo zaludnionych w krajach skandynawskich (regiony w Szwecji i Finlandii);

CEL 1	ERDF, ESF, EAGFF
CEL 2	ERDF, ESF
CEL 3	ESF
CEL 4	ESF
CEL 5a	EAGFF, FIFG
CEL 5b	EAGFF, ESF, ERDF
CEL 6	EAGFF, ESF, ERDF

POLITYKA STRUKURALNA 1994-1999

Cele polityki strukturalnej w latach 2000-2006

- **CEL 1** - obejmuje on regiony zapóźnione w rozwoju;
 - Podstawowym kryterium jest dochód PKB na mieszkańca poniżej 75%; dodatkowo zostaną tym celem objęte tereny słabo zaludnione (poniżej 8 mieszk. na jeden km. kwadratowy) oraz obszary ultraperyferyjne (najbardziej oddalone).
 - Niemal 70% wszystkich środków funduszy strukturalnych jest przeznaczane na działania w ramach tego celu.
 - Regiony objęte celem 1 nie mogą być objęte żadnym innym celem.
 - **CEL 2** - w jego ramach prowadzone są działania prowadzące do odbudowy terenów silnie uzależnionych od upadających gałęzi gospodarki;
 - Na realizację tego celu przeznaczonych jest 11% wszystkich środków funduszy strukturalnych.
 - **CEL 3** - udzielana pomoc w ramach w jego ramach ma służyć modernizacji rynku pracy poprzez szkolenia zawodowe, lokalne inicjatywy w zakresie zatrudnienia oraz poprawę dostępu do miejsc pracy;
 - Na realizację tego celu przeznaczonych jest 12% wszystkich środków funduszy strukturalnych.
- Pomoc dla odpowiednich celów jest kierowana z następujących funduszy.

CEL 1	ERDF, ESF, EOGA, FIFG
CEL 2	ERDF, ESF, FEOGA, FIFG
CEL 3	ESF

POLITYKA STRUKURALNA 2000 - 2006

Ramowy Plan Wsparcia

Jest najważniejszym dokumentem programowania w zakresie polityki strukturalnej. Kraje należące do UE, które ubiegają się o pomoc z Funduszy Strukturalnych muszą opracować plan rozwoju regionalnego. W planie tym powinny być wymienione działania, jakie podejmą władze (np. centralne) w objętym pomocą regionie lub sektorze gospodarki w dłuższym okresie czasu (3-6 lat). Zawarte w nim projekty powinny być zgodne z wymienionymi powyżej celami polityki strukturalnej. Plan taki zostaje przedstawiony Komisji Europejskiej. Na podstawie przeprowadzonych rozmów z zainteresowanymi pomocą krajami Komisja Europejska przygotowuje Ramowy Plan Wsparcia dla wszystkich krajów UE zainteresowanych pomocą. W dokumencie tym zawarte są informacje dotyczące celów udzielanej pomocy, jej wysokości oraz priorytety rozdysponowania środków. Znajdują się w nim również warunki techniczne przyznania pomocy: przybliżony plan finansowy wraz ze wskazaniem sposobu finansowania, okres pomocy oraz zasady kontroli, obserwacji i oceny oraz formy pomocy. Ramowy Plan Wsparcia zawiera także zasady i możliwości skoordynowania pomocy z różnych źródeł polityki strukturalnej (np. z Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Funduszu Spójności).

Dokument ten zawiera informacje o krajach UE, które chcą otrzymać środki pomocowe.

Na realizację Ramowego Planu Wsparcia przeznaczonych jest 90% budżetu Funduszy Strukturalnych, czyli prawie 140 mld ECU.

Powierzchnia i podział funduszy Unii Europejskiej na lata 2000/2001 oraz 2001/2002

Kraj Członkowski	2000/2001		2000/2001		2001/2002	
	Wydane do 30- 6- 2001		Źródki pozostałe		Środki podzielone	
	powierzchnia (ha)	Kwota (EUR)	powierzchnia (ha)	Kwota (EUR)	powierzchnia (ha)	Kwota (EUR)
Niemcy	2.582	9.807.386	361	2.802.614	1.776	13.785.000
Grecja	0	0	0	0	1.028	7.323.000
Hiszpania	22.582	122.103.499	7.463	49.609.812	23.192	154.160.000
Francja	18	83.379	5.185	37.600.000	12.827	93.019.000
Włochy	15.960	100.312.281	2.010	14.725.291	15.910	116.571.000
Luksemburg	0	0	14	112.500	21	167.000
Austria	887	5.469.715	936	6.561.423	1.079	7.567.000
Portugalia	5.132	26.670.024	581	3.893.210	4.391	29.408.000
W sumie	47.161	264.446.284	16.550	115.304.850	60.223	422.000.000

Fundusz Spójności, inaczej nazywany Funduszem Kohezji lub Europejskim Funduszem Kohezji, jest to czasowe wsparcie finansowe dla krajów Unii Europejskiej, których Produkt Krajowy Brutto nie przekracza 90% średniej dla wszystkich krajów członkowskich (Grecja, Portugalia, Hiszpania i Irlandia). Realizację Funduszu Spójności zaplanowano na lata 1993-99. Na szczycie UE w Berlinie postanowiono przedłużyć jego działanie do 2006 r. Nadal jego odbiorcą będą państwa których PKB nie przekracza 90%. Oznacza to, że będą z niego korzystały te kraje, które dotychczas. Pomoc w ramach Funduszu Spójności będzie udzielana jednak z dwoma zastrzeżeniami:

- w roku 2003 przeprowadzona zostanie weryfikacja czy kraje nadal kwalifikują się do pomocy (90% średniego PKB na jednego mieszkańca w UE)
- pomoc dla krajów "strefy EURO" będzie udzielana pod warunkiem wypełnienia jej wymogów (stabilność gospodarcza i wzrost).

Fundusz ten nie należy do grupy Funduszy Strukturalnych, ze względu na określony czas, w którym działa. Ze względu na charakter i cel FS jest instrumentem polityki strukturalnej.

Kiedy do Wspólnot Europejskich (WE) przyjęto Irlandię, Grecję, Hiszpanię i Portugalię, państwa te były słabiej rozwinięte niż pozostali członkowie WE. W trakcie dyskusji nad formą i kształtem przyszłej Unii Europejskiej, kraje należące do WE postanowiły wzmocnić politykę strukturalną wobec wyżej wymienionych krajów. Wzmocnienie to oznaczało pomoc dla regionów i sektorów gospodarki, których wyniki gospodarcze odbiegały od "średniej europejskiej". W ten oto sposób Unia Europejska postanowiła utworzyć Fundusz Spójności. Powstał on na mocy Traktatu o utworzeniu Unii Europejskiej z 1991, który wszedł w życie w 1993. Pierwotnie nazwano go Finansowym Instrumentem Spójności, ale w 1994 roku jego nazwę przemianowano na

Fundusz Spójności

Podstawowym celem Funduszu Spójności jest zminimalizowanie różnic pomiędzy krajami, których poziom ekonomiczny znacznie odbiega od średniej UE. W związku z tym kładzie on nacisk na współpracę zapewniającą rozwój regionów słabiej rozwiniętych z regionami, których gospodarki funkcjonują lepiej. Środki z Funduszu Spójności kierowane są do krajów członkowskich WE, a następnie przekazywane są do regionów. Oprócz wspomnianego kryterium wysokości Produktu Krajowego Brutto, państwa ubiegające się o pomoc muszą przygotować konkretny program prowadzący do spełnienia kryteriów spójności. Do krajów objętych pomocą z Funduszu należą obecnie Grecja, Irlandia, Portugalia i Hiszpania.

W rozporządzeniu ustanawiającym Fundusz Spójności określono procentową wielkość pomocy na poszczególne kraje. Przy ustalaniu dolnych i górnych limitów pomocy brano pod uwagę liczbę ludności, Produkt Krajowy Brutto i wielkość powierzchni kraju:

gólne kraje. Przy ustalaniu dolnych i górnych limitów pomocy brano pod uwagę liczbę ludności, Produkt Krajowy Brutto i wielkość powierzchni kraju:

- Hiszpania 52-58% całości budżetu,
- Grecja 16-20% całości budżetu,
- Portugalia 16-20% całości budżetu,
- Irlandia 7-10% całości budżetu.

Budżet Funduszu Spójności na lata 2000 - 2006 wynosi 18 mld € (w latach 1994 - 1999 wynosił 15,5 mld €). Finansowane są przede wszystkim działania z zakresu infrastruktury transportowej i ochrony środowiska. Określone programy z dziedziny transportu muszą być elementem transeuropejskiej sieci transportowej, a z dziedziny ochrony środowiska muszą spełniać wymogi wspólnej polityki ochrony środowiska.

Zgodnie z obowiązującą w zakresie polityki strukturalnej zasadą współfinansowania, pomoc funduszu na określony projekt nie może przekroczyć 90% jego całkowitych kosztów. Pozostałe co najmniej 10 proc. Pochodzi od państwa, któremu przyznano środki pomocowe lub z innego niezależnego źródła (np. Europejski Bank Inwestycyjny).

Material został opracowany przez:

Centrum Informacji Europejskiej

Departament Informacji Europejskiej

Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej

FEDERACJA ZWIĄZKÓW
GMIN I POWIATÓW RP
MAŁOPOLSKIE REGIONALNE
CENTRUM INFORMACJI EUROPEJSKIEJ
CENTRUM INFORMACJI EUROPEJSKIEJ

**MŁODZI POLACY
O
INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ**

Publikacja dostępna w biurze
Federacji Związków Gmin i Powiatów RP
31-027 Kraków, ul. Mikołajska 4,
tel./fax: (0...12) 421-33-15, 421-30-15

STANOWISKO NEGOCJACYJNE POLSKI W DZIEDZINIE POLITYKI STRUKTURALNEJ

Polska w pełni uznaje i akceptuje cele przedstawione w art. 158 Traktatu Wspólnot Europejskich będące podstawą *acquis communautaire* w obszarze "Polityka regionalna i koordynacja instrumentów strukturalnych" i nie będzie się domagała okresów przejściowych ani derogacji w tym obszarze.

Rozporządzenia Wspólnoty dotyczące polityki spójności społeczno-ekonomicznej wyznaczają jedynie ramy jej funkcjonowania w UE, bez wskazań, jak mają być wdrożone w krajach członkowskich, dlatego nie są konieczne żadne zmiany w polskim prawodawstwie dotyczące polityki strukturalnej. Musi jednak zostać zbudowany system koordynacji polityki spójności, odpowiednie struktury administracyjne i procedury wykorzystania wspólnotowych środków przeznaczonych na realizację celów polityki spójności.

Dostosowania są prowadzone w następujących obszarach:

- **podstawy prawne** - powstało wiele aktów prawnych regulujących funkcjonowanie poszczególnych elementów polityki spójności w Polsce, wiele też jest w trakcie przygotowania; do ważniejszych należy ustawa o zasadach wspierania rozwoju regionalnego z 12.05.2000 roku oraz ustawa o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy

publicznej dla przedsiębiorców z dnia 30.06.2000 roku,

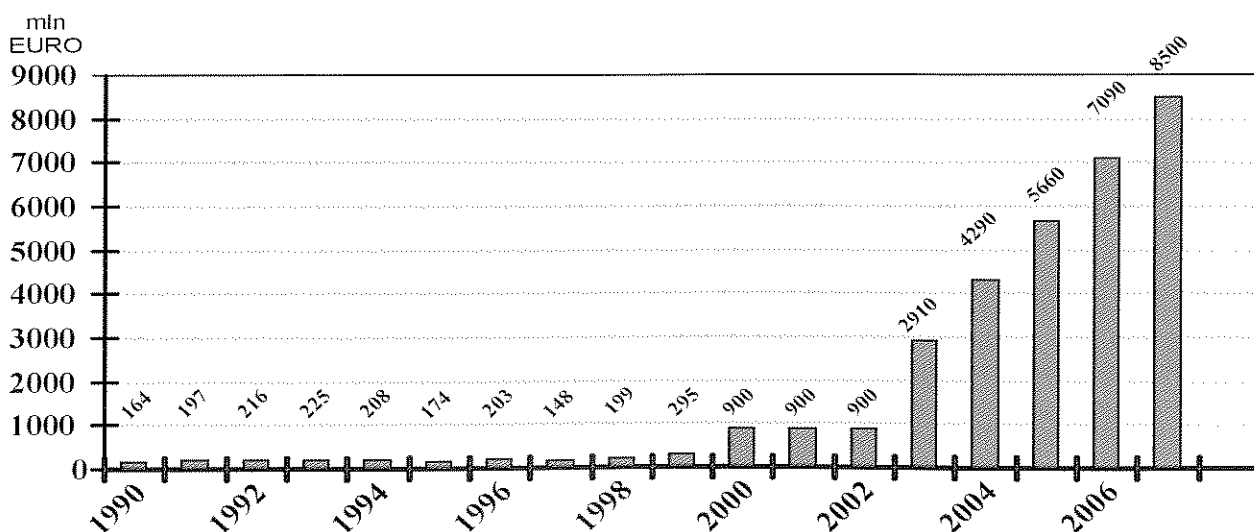
- **cele polityki spójności w Polsce** - Polska musi prowadzić przede wszystkim odpowiednią politykę rozwojową ukierunkowaną na wzmocnienie konkurencyjności gospodarki i poprawę jakości poziomu życia, jako że zróżnicowania międzyregionalne na poziomie województw nie odbiegają od przeciętnych zróżnicowań przestrzennych w obrębie poszczególnych krajów UE,

- **zasięg geograficzny wsparcia z funduszy strukturalnych** - Polska oczekuje, że po przystąpieniu do UE całe jej terytorium zostanie objęte Celem 1 polityki spójności Wspólnoty; alokacje środków na poszczególne jednostki terytorialne będą dokonywane w odniesieniu do liczby ludności i sytuacji społeczno-gospodarczej,

- **organizacja terytorialna** - Rada Ministrów wydała rozporządzenie dotyczące terytorialnego podziału kraju według klasyfikacji Jednostek Terytorialnych dla Celów Statystycznych (NUTS),

- **koordynacja i programowanie** - programowanie i wykorzystanie funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności koordynuje minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego; na szczeblu regionalnym odpowiedzialny za to jest samorząd województwa, reprezentowany przez zarząd kierowany przez Marszałka województwa; w 1999

Wysokość pomocy UE dla Polski wg. danych i prognoz Komisji Europejskiej
w mln EURO (wykres uwzględnia członkostwo Polski w UE od 1.01.2003)

roku rozpoczęto prace nad przygotowaniem Narodowego Planu Rozwoju, który będzie podstawą wsparcia ze strony Unii Europejskiej po przystąpieniu do niej Polski,

- **dotatkowość i współfinansowanie** - ustawa o finansach publicznych z 26 listopada 1998 roku wskazuje możliwe przeznaczenie wydatków z budżetu państwa na współfinansowanie programów realizowanych ze środków bezzwrotnych, pochodzących ze źródeł zagranicznych,

- **monitorowanie** - Polska ustanowi system zbierania danych, które będą wykorzystywane w procedurze monitorowania wsparcia finansowego; utworzy także Komitety Monitorujące na poziomie centralnym i regionalnym

- **zarządzanie finansami** - za zarządzanie bezzwrotną pomocą zagraniczną odpowiedzialne jest Ministerstwo Finansów; w 2000 roku nastąpiło włączenie do budżetu państwa środków z UE wydatkowanych w Polsce,

- **kontrola finansowa** - kontrolę ex-ante środków bezzwrotnych pochodzących z budżetu Wspólnot reguluje rozporządzenie ministra finansów w sprawie szczegółowych zasad i trybu wykonywania budżetu państwa. Zewnętrzna kontrolę środków publicznych, łącznie z ze środkami bezzwrotnej pomocy Unii Europejskiej, sprawuje Najwyższa Izba Kontroli; wewnętrzną kontrolę środków budżetowych oraz środków pochodzących z funduszy przedakcesyjnych, funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności sprawują organy Kontroli Skarbowej oraz Regionalne Izby Obrachunkowe,

- **zatwierdzanie i ocena** - Polska będzie rozwijać procedury zatwierdzania i oceny w oparciu o doświadczenia zdobyte w czasie realizacji programów współfinansowanych ze środków pomocowych w okresie przedakcesyjnym,

- **spójność z innymi politykami Wspólnoty** - Polska zapewni koherencję polityki spójności kraju z innymi politykami Wspólnoty w trakcie przygotowania i wdrażania programów finansowych z zasobów funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności,

- **wymóg informowania** - Polska będzie odpowiednio informowała społeczeństwo o udziale Wspólnoty w realizacji polityki spójności m.in. poprzez odpowiednie oznakowanie przedsięwzięć współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej,

- **wymóg przedstawienia programu spójności** - w chwili akcesji Polska przedstawi program spójności, aby zakwalifikować się do wsparcia finansowego z Funduszu Spójności.

Polska oczekuje także po jej przystąpieniu do Unii Europejskiej wsparcia projektów współpracy transgranicznej z państwami nieczłonkowskimi mających na celu wyrównanie szans rozwojowych tych regionów. Pragnie też wykorzystać doświadczenia zdobyte podczas realizacji programów współfinansowanych ze środków pomocowych w okresie przedakcesyjnym w procesie rozwiązań prawnych, instytucjonalnych i proceduralnych UE w tym obszarze.

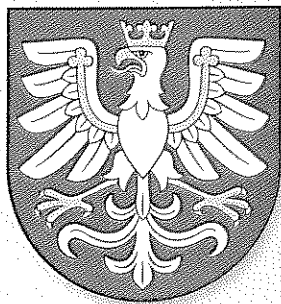
Material został opracowany przez:

Centrum Informacji Europejskiej

Departament Informacji Europejskiej

Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej

Współczesna heraldyka samorządowa i jej problemy

pod redakcją

Wojciecha Drelicharza i Zannona Piecha

I Krakowskie Kolokwium Heraldyczne

Polskie Towarzystwo Heraldyczne
Uniwersytet Jagielloński
Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Małopolski

Współczesna heraldyka samorządowa i jej problemy

pod redakcją W. Drelicharza i Z. Piecha

- wzorcowe projekty herbów,
- zasady projektowania nowych herbów,
- tradycje chorągwi miejskich,
- odznaki i atrybuty władz samorządowych w gminach, powiatach i województwach,
- podstawy prawne heraldyki samorządowej w III RP,
- propozycje rozwiązań w odniesieniu do projektów herbów województw, powiatów i gmin,

Objętość: 240 stron

Publikację można zamówić w biurze
Federacji Związków Gmin i Powiatów RP
31-027 Kraków, ul. Mikołajska 4,
tel./fax: (0...12) 421-33-15, 421-30-15

Fundusze przedakcesyjne a fundusze strukturalne

Okres przed wstąpieniem do UE, kiedy będziemy korzystali z pomocy przedakcesyjnej, jest też okazją do przećwiczenia naszych umiejętności oraz zdolności pozyskiwania unijnej pomocy. Instytucje, korzystające z unijnej pomocy będą miały okazję do swoistego "treningu".

Po raz pierwszy w całym procesie przygotowania pomocy unijnej biorą udział samorzady (najważniejsze zadanie wyłonienia projektów i programów operacyjnych spoczywa na władzach samorządowych województwa). Programy przedakcesyjne są kierowane według tych samych zasad, które obowiązują przy realizacji polityki strukturalnej Unii Europejskiej (fundusze strukturalne i Fundusz Spójności). Dostęp do tych środków będziemy mieli dopiero po wstąpieniu do UE, ale już teraz polskie instytucje mogą ćwiczyć swoje umiejętności na w tym zakresie na programie Phare. Plan lekcji jest wyjątkowo napięty, bo nauki jest sporo. Unijne środki to bardzo duży wysiłek w szczególności dla samorządów, bez których udziału nie uda się uruchomić środków z UE. Korzystanie z takiej pomocy to bardzo jasno określone procedury, których trzymanie się prowadzi do sukcesu.

Działania podejmowane w ramach programu SAPARD będą przypominały działania jakie są finansowane z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (FEOGA). Program ISPA został stworzony na wzór funkcjonującego w UE Funduszu Spójności. Program PHARE (część środków z tego programu) pomoże w finansowaniu działań jakie w UE są finansowane w ramach celu I polityki strukturalnej. W Unii Europejskiej są one wspierane przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (ERDF) i Europejski Fundusz Socjalny (ESF).

Podstawową regułą, która rządzić będzie programami przedakcesyjnymi jest subsydiarność. To z niej wynika, że planowaniem tej pomocy zajmuje się szczebel samorządu regionalnego, a składane do niego projekty powinny trafiać z odpowiedniego szczebla administracji samorządowej. Oznacza to, że samorząd wojewódzki nie może zaproponować projektu, który zakładałby budowę oczyszczalni ścieków w Koźminie, jeśli w rzeczywistości gmina nie zgłosi takiej inwestycji do realizacji. Składany projekt musi być zgodny z kompetencjami wnio-

skującej instytucji. Kolejną regułą unijnej pomocy jest koncentracja. Przewiduje ona kierowanie środków tam, gdzie są one w rzeczywistości potrzebne. Dlatego też Polska przedstawia co roku propozycję skupienia pomocy na regionach najbardziej potrzebujących. Zgodnie z zasadą dodatkowości pomoc UE jest jedynie uzupełnieniem wkładu danego państwa. Oznacza to, że do każdego projektu finansowanego przez UE trzeba zagwarantować nie mniej niż 25% wkładu własnego. Ostatnia w końcu zasada to programowanie. To z niej wynika ogrom pracy jaki muszą wykonać samorzady, aby móc uzyskać pomoc z Phare a później z funduszy strukturalnych. Wszystkie szczeble administracji od lokalnego, aż po centralnym biorą udział w tym misternym procesie, w którym należy dość precyzyjnie określić życzenia do sfinansowania przez UE. Jest to później podstawą do negocjacji z UE.

Kraj, który przystąpi do Unii Europejskiej straci dostęp do funduszy przedakcesyjnych i automatycznie zostanie objęty pomocą z funduszy strukturalnych. Zasady udzielania pomocy nie ulegną gruntownym zmianom.

Program Phare - Program współpracy przygranicznej Phare/CBC.

Jest on stworzony na wzór unijnego programu INTERREG III. Jego zadaniem jest wspieranie rozwoju gospodarczego na terenach przygranicznych oraz wyrównywanie różnic pomiędzy regionami oddzielnymi granicami. Program ten dotyczy jedynie regionów przygranicznych przylegających do granic:

- polsko-niemieckiej
- polsko-czeskiej
- polsko-słowackiej
- Polska - region Morza Bałtyckiego

Zasięg programu to dwa pasy powiatów bezpośrednio przylegające do wymienionych granic a w niektórych przypadkach całe województwa - pomorskie, warmińsko-mazurskie, podlaskie. Budżet całego programu ocenia się na około 56 mln € rocznie. Ponadto jest jeszcze realizowany, zaznaczony na mapie obok, Zintegrowany Program na Polską Granicę Wschodnią, który zakłada

wzmocnienie służb ochrony granicy w celu jej uszczelnienia. Samorządy z obszarów objętych wsparciem jak na razie nie mogą składać projektów.

Istnieją dwa możliwe dla rodzaje wsparcia:

- Projekty infrastrukturalne (transport i ochrona środowiska)
- Małe projekty euroregionalne.

Projekty infrastrukturalne mogą być składane przez samorządy lokalne i powiatowe do władz samorządowych danego województwa. W drodze uzgodnień opracowuje się listę takich projektów, która jest następnie konsultowana ze stroną z partnerami z drugiej strony granicy. Projekty mogą dotyczyć infrastruktury transportowej lub ochrony środowiska (np. wysypiska śmieci i oczyszczalnie ścieków). Projekt składany do tego programu powinien wywierać efekt transgraniczny (tzn. przynosić korzyści po obu stronach granicy - np. usprawnienie komunikacji pomiędzy sąsiadami poprzez modernizację przejścia granicznego). Powinien

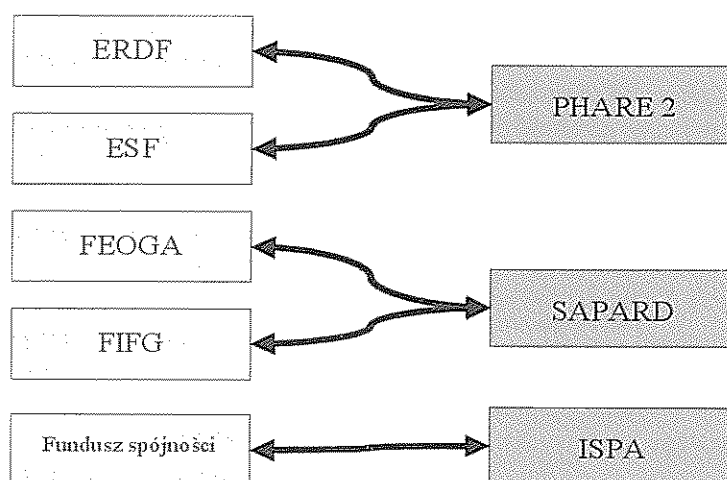
on być w pełni gotowy do realizacji a wkład własny samorządu w jego realizację powinien być nie mniejszy niż 25%. Powinien się on również znajdować na opisanym powyżej terenie. Nie może on mieć charakteru komercyjnego. Do jego zaakceptowania konieczne jest poparcie władz rządowych i samorządowych po obu stronach granicy (w drodze dalszych konsultacji). Przykłady takich projektów jakie otrzymały wsparcie w poprzednich edycjach programu (np. Phare 1997, Phare 1998, Phare 1999) można przejrzeć na stronie Władzy Wdrażającej Program Współpracy Przygranicznej - <http://www.wwpwp.it.pl>.

Małe projekty euroregionalne są to środki na działania nie inwestycyjne, których celem jest zacieśnianie więzi pomiędzy regionami po obu stronach granicy. Środki te są zarządzane bezpośrednio przez właściwe euroregiony (objęte programem) - p. mapka. Działania, które są finansowane w ramach programu to przeróżne konferencje, szkolenia, publikacje, wymiana kulturalna oraz wspólne imprezy kulturalne, oświatowe i sportowe. Są one najczęściej inicjatywą samego euroregionu. Jako przykłady typowych projektów euroregionalnych można wymienić takie wydarzenia jak: 14 Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych, II Symposium Historyczne (wydawnictwo poseminaryjne), Trójstronne spotkanie

chórów dziecięco-młodzieżowych Euroregionu Nysa, Międzynarodowe Zawody Pływackie o Puchar Prezydenta Gorzowa Wielkopolskiego, czy też renowacja za- bytkowego pałacu w Dąbroszynie.

Program ISPA - ogólne informacje

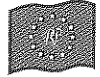
Program ten ma na celu ujednoczenie poziomu rozwoju infrastruktury technicznej w państwach ubiegających się o członkostwo w UE w zakresie transportu i ochrony środowiska. Ma on spełniać podobną rolę jak Fundusz Spójności w Unii Europejskiej i będzie funkcjonował na zbliżonych zasadach. Specyficzny charakter i zasady obowiązujące przy ISPA mają również pomóc w przygotowaniu polskich samorządów i administracji w polityce strukturalnej UE. W ten sposób uzyskane doświadczenia w zakresie funkcjonowania ISPA będziemy mogli wykorzystać, po wstąpieniu do UE, do czerpania środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności.

Na realizację ISPA w latach 2000-2006 UE ma przeznaczyć 7 mld € - około 1 mld € rocznie. Celem podstawowym programu jest przygotowanie krajów stowarzyszonych do członkostwa w UE w dziedzinie infrastruktury ochrony środowiska i transportu. Za priorytety w jego funkcjonowaniu uznano:

- ochrona środowiska
- zwalczanie problemów spowodowanych zanieczyszczeniem wód i powietrza,
- pomoc w zakresie utylizacji odpadów
- wsparcie wdrażania *acquis communautaire* w zakresie ochrony środowiska
- transport
- rozwój infrastruktury transportowej
- połączenie systemów komunikacyjnych z infrastrukturą krajów członkowskich UE
- budowa trans-europejskiej sieci transportowej

Jego realizacja rozpoczęła się w 2000 roku i ma potrwać do 2006. Fundusz wesprze przede wszystkim regiony pozbawione infrastruktury transportowej i komunalnej lub obszary, gdzie niedorozwój uniemożliwia sprawne funkcjonowanie gospodarki wolnorynkowej. W szczególności program służy realizacji celów wyszczególnionych w dokumentach "Partnerstwo dla Członkostwa" i Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa w Unii

Europejskiej. Ze względu na charakter realizowanych przedsięwzięć z dziedziny transportu inicjatywę składania propozycji finansowania z ISPA posiada głównie Dyrekcja Generalna Dróg Publicznych, Dyrekcja Generalna PKP oraz inne agendy związane z rozwojem infrastruktury transportowej o znaczeniu międzynarodowym. Inwestycje będą lokalizowane głównie w tzw. korytarzach europejskich, których przebieg został ustalony na konferencjach międzynarodowych na Krecie i w Helsinkach. W dziedzinie ochrony środowiska projekty będą głównie składały samorządy lub związki samorządowe, które w ostatecznym rozrachunku będą również beneficjentami tych projektów.

Biorąc pod uwagę wielkość naszego kraju, liczbę ludności, dochód narodowy brutto oraz znaczne braki w polskiej infrastrukturze technicznej w zakresie ochrony środowiska i transportu możemy liczyć na około 312 - 385 mln EUR rocznie. Z tego budżetu po połowie zostanie przeznaczona na transport i ochronę środowiska.

Wielkość tej pomocy będzie również uzależniona od postępów na drodze do integracji Polski z Unią Europejską oraz od stopnia wykorzystania środków tego programu. Program ten podobnie jak program PHARE 2 skupi się na realizacji Wstępnego Narodowego Programu Rozwoju. Jednakże wsparcie z ISPA zostanie ograniczone jedynie do dwóch dziedzin (strategii rządowych): ochrony środowiska i transportu.

Program ISPA - sektor transportu

Ze względu na charakter realizowanych przedsięwzięć z dziedziny transportu inicjatywę składania propozycji finansowania z ISPA posiada głównie Dyrekcja Generalna Dróg Publicznych, Dyrekcja Generalna PKP oraz inne agendy związane z rozwojem infrastruktury transportowej o znaczeniu międzynarodowym. Inwestycje będą lokalizowane głównie w tzw. korytarzach europejskich, których przebieg został ustalony na konferencjach międzynarodowych na Krecie i w Helsinkach.

- Korytarz I: Warszawa - Białystok - Suwałki - Budzisko/Trakiszki (granica polsko-litewska) z odgałęzieniem: Gronowo/Grzechotki (granica polsko-rosyjska) - Elbląg - Gdańsk;
- Korytarz II: Świecko/Kunowice (granica polsko-niemiecka) - Poznań - Warszawa - Terespol (granica polsko-białoruska);
- Korytarz III: Zgorzelec/Olszyna - Krzyżowa - Wrocław - Opole - Katowice - Kraków - Rzeszów - Przemysł - Medyka/Korczowa (granica polsko-ukraińska);
- Korytarz VI: Gdańsk/Gdynia - Warszawa - Katowice - Zwardoń (granica polsko-słowacka), z odgałęzieniami: Grudziądz - Poznań, Katowice - Zebrzydowice/Gorzyczki (granica polsko-czeska).

To właśnie na inwestycjach w tych korytarzach koncentrować się będą środki ISPA od 2000 roku.

Przewiduje się, że w ramach podjętej przez kraje UE i ESW inicjatywy Polska będzie musiała zmodernizować do 2015 roku:

- Około 5 500 km linii kolejowych
- Około 4 700 km dróg i autostrad
- Około 1 200 km śródlądowych szlaków wodnych
- 8 lotnisk
- 15 portów rzecznych
- 4 porty morskie
- 19 terminali przeładunkowych

Wstępnie oceniono, że przeprowadzenie prac w takim zakresie pochłonie około 36,5 mld €.

Pod koniec ubiegłego roku Ministerstwo opracowało strategię wykorzystania środków z ISPA w latach 2000-2006. Listę projektów podzielono na najważniejsze i dodatkowe:

W korytarzu drugim jako najważniejsze inwestycje przewidziano m.in.:

- modernizację linii kolejowej Rzepin - granica niemiecka (cały koszt 30 mln €, propozycja ISPA 2000)
 - modernizację linii kolejowej Mińsk Mazowiecki - Siedlce (cały koszt 112 mln €, propozycja ISPA 2000),
- W korytarzu trzecim są to:
- modernizacja linii kolejowej Legnica - Węgliniec - Zgorzelec (cały koszt 167 mln €, propozycja ISPA 2000)
 - budowa autostrady A-4 (cały koszt 489 mln €, propozycje ISPA 2000, 2001, 2002)

W korytarzu VI natomiast:

- Trasa Kwiatkowskiego - poprawa dostępu do portu w Gdyni (cały koszt 47 mln €, ISPA 2002)

Oczywiście należy pamiętać, że ujmując roczny rozkład planowania programu ISPA nie wiadomo czy Komisja Europejska zaakceptuje te projekty i nie będzie miała zastrzeżeń co do ich jakości. Należy tutaj pamiętać, że zgodnie z zapisami w rozporządzeniu będzie ona ściśle przestrzegająca zasad dofinansowywania inwestycji.

Material został opracowany przez:

**Centrum Informacji Europejskiej
Departament Informacji Europejskiej
Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej**

Natasza Janczak-Nadczuk

Fundusze pomocowe dla Polski

Polityka regionalna zajmuje szczególnie ważne miejsce w dążeniach Polski do Unii Europejskiej, i biorąc pod uwagę lata zaniedbań w tym zakresie, wymaga ogromu środków finansowych.

Dyrekcja Generalna ds. polityki regionalnej w Unii Europejskiej i krajach kandydujących opublikowała pod koniec grudnia ubiegłego roku listę swoich priorytetów na rok 2001. Wśród nich znalazły się m.in.:

1. Przygotowanie pierwszej fazy programów strukturalnych na lata 2000-2006, w tym opracowanie programów Urban (rozwój miast) i Interreg (współpraca międzyregionalna) i nowej koncepcji Funduszu Kohezji (Spójności), dostosowanego do sytuacji, gdy UE przyjmie w swój poczet nowych członków.
2. Opracowanie założeń polityki regionalnej wobec perspektywy rozszerzenia UE na wschód, w tym wdrożenie drugiego etapu programu ISPA.
3. Wzmocnienie zarządzania Funduszami Strukturalnymi po ich reformowaniu.
4. Wzmocnienie strategii informacyjnej i informowanie społeczeństw o poszczególnych programach i środkach na ich realizację.
5. Wdrożenie wewnętrznych reform administracyjnych zapowiedzianych przez Komisję Europejską. (Dyrekcja Generalna ds. polityki regionalnej wdroży nowe procedury finansowe, zwłaszcza kontrolne.)
6. Ocena efektów zrealizowanych już projektów regionalnych z lat 1994-1999.
7. Kontynuacja programów, które rozpoczęto realizować w roku 2000.

Założenia te mają duże znaczenie także dla naszego kraju. Już od roku 1999, w którym nastąpił nowy podział administracyjny na duże województwa-regiony, zgodny z koncepcją regionów, preferowaną w Unii Europejskiej, widoczny jest wyraźny trend, którego założeniem jest jak najlepsze przygotowanie Polski do odbioru i zarządzania środkami przeznaczonymi na rozwój regionalny, czyli Funduszami Strukturalnymi. Swoistą próbę sił przed tym wydarzeniem stanowią tzw. 3 programy przedakcesyjne (czyli przygotowujące Polskę do pełnego członkostwa w UE), które nie tylko mają za zadanie dofinansować poszczególne sfery gospodarki i życia społecznego, ale także ukształtować

i przygotować odpowiednie instytucje i kadry zdolne do zarządzania w przyszłości miliardami euro, jakie napłyną do Polski w ramach Funduszy Strukturalnych.

Programy ISPA, SAPARD i PHARE 2 to właśnie trzy główne narzędzia finansowe, które mają na celu przede wszystkim wyrównać poziom rozwoju poszczególnych regionów w krajach kandydujących i zbliżyć go - na ile to możliwe - do średniej unijnej.

ISPA

W okresie przed przystąpieniem Polski do UE zagadnienia dotyczące ochrony środowiska i rozwoju drogownictwa i transportu są przedmiotem szczególnej uwagi. "ISPA" jest akronimem pełnej nazwy programu: "Instrument for Structural Policies for Pre-Accession". ISPA wspiera działania idące w dwóch kierunkach; po pierwsze - tworzenie, rozbudowę i modernizację infrastruktury ochrony środowiska, a po drugie - rozwój komunikacji i transportu w kraju kandydackim.

ISPA jest programem, który został skonstruowany na wzór unijnych Funduszy Strukturalnych, a zwłaszcza Funduszu Spójności (zwanego też Funduszem Kohezji), który ma za zadanie "zspolnić" czy też raczej dostosować poziom inwestycji ekologicznych i transportowych w najuboższych regionach UE do "średniej statystycznej" w Piętnastce. Inwestycje realizowane z Funduszu ISPA muszą być zgodne ze standardami i normami Unii Europejskiej w zakresie ochrony środowiska i transportu. Podstawę prawną programu ISPA stanowi Rozporządzenie Rady Unii Europejskiej nr 1267 z dnia 21 czerwca 2000 roku.

ISPA miała w Polsce szczęście do sprawnego zarządzania poszczególnymi komponentami programu i w przeciwieństwie np. do programu SAPARD (przeznaczonego na restrukturyzację rolnictwa), już od 2000 roku realizowane są zamierzone inwestycje, spełniające wymogi funduszu. Ministerstwo Środowiska, które jest główną instytucją odpowiedzialną za wdrażanie ISPA, już 2 lata temu przygotowało specjalny wieloletni program operacyjny "Strategia wykorzystania funduszu ISPA jako uzupełniającego instrumentu realizacji polityki ekologicznej państwa", który pozwala wyłaniać priorytetowe inwestycje, mogące liczyć na dofinansowanie z linii budżetowej ISPA. Z racji

tego, że ISPA wspiera ochronę środowiska, inwestycje, jakie są lub będą mogły być dzięki niej dofinansowane przekraczają zazwyczaj 5 milionów euro, w praktyce wynosząc - w przypadku Polski - nawet 15-20 milionów euro. Typowe inwestycje pro-ekologiczne dofinansowywane z ISPA to duże oczyszczalnie ścieków z towarzyszącymi systemami kanalizacyjnymi, systemy zaopatrywania w wodę i uzdatniania wody do picia, zmodernizowane miejskie systemy ciepłowniczych, inwestycje w miejskich systemach transportowych, budowa, rozbudowa lub modernizacja składowisk odpadów komunalnych, systemy zapobiegania powstawaniu, systemy recyklingu i utylizacji odpadów komunalnych, sortownie, kompostownie, inwestycje służące utylizacji odpadów uciążliwych i niebezpiecznych. Priorytetami dla inwestycji ekologicznych w ramach ISPA są następujące cele:

1. poprawa jakości powietrza na obszarach o przekroczonych dopuszczalnych przez UE stężeniach zanieczyszczeń w powietrzu atmosferycznym
2. zmniejszenie ilości zanieczyszczeń z dużych zakładów energetycznego spalania paliw,
3. polepszenie jakości wód w zlewniach, ze szczególnym uwzględnieniem źródeł wody pitnej,
4. racjonalną gospodarkę odpadami.

W zakresie transportu dofinansowanie z ISPA obejmie:

1. zwalczanie problemów spowodowanych zanieczyszczeniem wód i powietrza,
2. pomoc w zakresie utylizacji odpadów,
3. wsparcia wdrażania *acquis communautaire* w zakresie ochrony środowiska,
4. rozwoju infrastruktury transportowej,
5. połączenia systemów komunikacyjnych z infrastrukturą krajów członkowskich UE,
6. budowy transeuropejskiej sieci transportowej.

Aż 98% przewidzianych dla Polski środków z ISPA będzie przeznaczonych na takie inwestycje, a pozostałe 2% na szeroko rozumianą pomoc doradczą i szkoleniową, w tym także na wsparcie finansowe prac związanych z wdrażaniem ekologicznego prawodawstwa UE w Polsce. Niektóre z inwestycji ekologicznych, które nie wpisują się w listę priorytetów omawianego funduszu (bo np. są tańsze niż zakładany pułap 5 mln. euro) będą mogły zostać sfinansowane z programu PHARE 2. Trzeba jednak pamiętać, że w ramach programów przedakcesyjnych wymagane jest od krajów kandydujących, aby przedstawiały własne źródła przynajmniej częściowego dofinansowania inwestycji i działań ekologicznych.

Gdy Polska stanie się członkiem UE, dodatkową szansę finansowania takich działań funduszu spójności i funduszy strukturalnych na realizację projektów tego stworzą Fundusze Strukturalne, a zwłaszcza Fundusz Spójno-

ści (inaczej zwany Funduszem Kohezji, który ma na celu wyrównanie różnic między najbogatszymi a najbiedniejszymi regionami w Unii). Należy jednak pamiętać, że znaczna część z działań, które podejmowane będą w ramach programu dostosowawczego do przepisów unijnych odpowiada z priorytetami Polityki Ekologicznej Państwa, tak więc powinny zostać zrealizowane niezależnie od tego czy Polska wstąpi do UE czy też nie. Jak wskazuje Ministerstwo Środowiska, dotyczy to m.in. kwestii ochrony wód i powietrza przed zanieczyszczeniem, uporządkowania gospodarki odpadami, zmniejszenia presji przemysłu na środowisko przyrodnicze, ochrony przyrody. Integracja z Unią Europejską przyspiesza jednak realizację takich celów ekologicznych i pozwala zdobyć na to dodatkowe fundusze.

SAPARD

W ramach pomocy przedakcesyjnej dla Polski, w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi, przy współpracy z Ministerstwem Środowiska, prowadzone są prace mające na celu przygotowanie założeń i zasad wdrażania programów rolno-środowiskowych. Inicjatywy takie będą realizowane głównie w ramach programu przedakcesyjnego SAPARD.

Pieniądze z programu przeznaczone będą na dofinansowanie zadań strukturalnych prowadzonych przez samorządy terytorialne, na poprawę efektywności sektora rolno-spożywczego i inwestycje w gospodarstwach rolnych. SAPARD jest programem pomocy finansowej, zaproponowanym przez Komisję Europejską dla dziesięciu krajów Europy Środkowej i Wschodniej, kandydujących do Unii Europejskiej. Finansowanie z programu SAPARD obejmuje lata 2000-2006. Koordynacja programu SAPARD z programem PHARE jest zapewniona poprzez zgodność tego programu z dwoma głównymi dokumentami strategicznymi Rządu Polskiego, m.in. z Narodowym Programem Przygotowania dla Członkostwa (NPPC).

Ponieważ od roku 2000 znacząco przedłuża się kwestia zarządzania tymi funduszami, które miały być już dostępne w minionym roku, trzeba uspokoić opinię publiczną i wyjaśnić, że niewykorzystane pieniądze nie przepadną, ale zostaną dodane do kwoty przeznaczonej na rok 2001. W Polsce do pełnienia roli agencji płatniczej programu SAPARD wyznaczona została Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARMiR).

W Polsce przewiduje się realizację czterech programów (tzw. priorytetów), które obejmą następujące działania:

- program ochrony różnorodności biologicznej obszarów o wysokich walorach przyrodniczych (obszary chronione, proponowane ostoje sieci NATURA 2000). Proponowane są tu programy zachowawczych w zakresie ochrony tradycyjnych odmian roślin uprawnych i chowu rodzimych ras zwierząt gospodarskich;

- program ochrony środowiska mający na celu poprawę struktury krajobrazu ekologicznego obszarów wiejskich, ochrona wód przez zanieczyszczeniem biogenami, przeciwdziałanie zjawiskom erozyjnym itd.;
- program wspierania rozwoju rolnictwa ekologicznego;
- programy edukacyjne (kształcenie zawodowe).

Realizowane będą również tzw. programy pilotażowe, dzięki którym będą testowane procedury finansowania, z jakimi będziemy mieć do czynienia po przystąpieniu do UE. Programy pilotażowe dotyczyć będą:

- zachowania łąk i pastwisk o wysokich walorach przyrodniczych
- zachowania i kształtowania struktury krajobrazów wiejskich

Dzięki programowi SAPARD będą realizowane także działania dotyczące polityki socjalnej, w odniesieniu do sektora rolniczego; jak na przykład:

- stworzenie systemu ubezpieczeń społecznych rolników, uzupełnionego będzie o wzorowane na ustawodawstwie UE renty strukturalne;
- ustawodawstwo w zakresie przeciwdziałania bezrobociu;
- program kredytów na przedsięwzięcia tworzące miejsca pracy, oraz program pożyczek na tworzenie miejsc pracy poza rolnictwem na wsi lub dla ludności wiejskiej.

Na szczególną uwagę zasługuje w programie SAPARD komponent społeczny, związany z tworzeniem nowych miejsc pracy w sektorze rolnictwa.

PHARE 2

Z całą pewnością to program PHARE, a właściwie jego nowa edycja, jest podstawowym programem na drodze do członkostwa Polski w UE. Środki z tego programu będą przeznaczone w 30% na rozwój instytucjonalny oraz w 70% na pomoc dla inwestycji. W ramach rozwoju instytucjonalnego PHARE wspomagać będzie rozwój struktur organizacyjnych, zasobów ludzkich i umiejętności w dziedzinie zarządzania, koniecznych do przyjęcia prawodawstwa Unii Europejskiej oraz zagwarantowania, że w państwie tworzone jest stabilne społeczeństwo demokratyczne, spełniające wymagania zgodne z kryteriami kopenhaskimi. W odniesieniu do I edycji PHARE (1990-1999) niektóre priorytety zostały zmienione; przykładowo, z tego programu będzie można finansować np. więcej działań mających na celu dostosowanie polskiego prawa do dorobku prawnego UE, a mniej będzie bezpośrednich dotacji dla firm. Zmienia się również system dofinansowywania wniosków w ramach programu PHARE - o ile pierwsza jego edycja obejmowała głównie pomoc bezzwrotną, o tyle w ramach pomocy przedakcesyjnej podmioty starające się o dofinansowanie (np. gminy, samorządy, instytucje) będą

musiały wykazać określoną procentowo pulę własnego dofinansowania (średnio od 15 do 25%). Całkowita, roczna wysokość pomocy przyznanej Polsce w ramach PHARE 2 będzie wynosić nawet do 400 mln. euro! Dla porównania, pomoc w ramach pierwszej edycji PHARE wynosiła rocznie do 200 mln euro.

W zakresie pomocy dla inwestycji Polska będzie musiała dostosować swoje przedsiębiorstwa i infrastrukturę do standardów UE m.in. w takich dziedzinach jak konkurencja, ochrona konsumenta, uczciwy handel, wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne.

W ramach PHARE wiele środków zostanie przeznaczonych na działania wspierające rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw (program Rozwoju Eksportu, Program Rozwoju Przedsiębiorstw, Wstęp do Jakości i in.).

Komponentem PHARE o szczególnie wyraźnych związkach z Funduszami Strukturalnymi jest program "PHARE SGS", czyli Spójność Społeczno-Gospodarcza. Jego zasięg, w stosunku do poprzedniej edycji został powiększony. Oprócz województw: warmińsko-mazurskiego, podlaskiego, lubelskiego, podkarpackiego i śląskiego programem zostały objęte dodatkowo nowe województwa: kujawsko-pomorskie, łódzkie i świętokrzyskie. Jak widać, w pierwszym rzędzie z dofinansowania będą mogły skorzystać województwa (regiony) znajdujące się w najtrudniejszej sytuacji gospodarczej i zagrożone strukturalnym bezrobociem.

Program składa się z trzech głównych części:

1. wsparcia rozwoju infrastruktury (inwestycje),
2. wsparcia małych i średnich przedsiębiorstw,
3. wsparcia rozwoju zasobów ludzkich.

Projekty infrastrukturalne zgłoszone do programu zostały wybrane przez zarządy odpowiednich województw w oparciu o wojewódzkie programy operacyjne. Z programu zostanie sfinansowane do 75% całkowitej wartości poszczególnych projektów.

Warto wiedzieć, że pod koniec grudnia 2000 roku zostały podpisane Memoranda Finansowe (czyli decyzje dotyczące wsparcia programowego ze środków UE) obejmujące nie tylko krajowe komponenty nowego Programu PHARE, ale też programy Współpracy Przygranicznej (Cross-Border Cooperation), które zawsze cieszyły się dużą popularnością wśród firm. Nowa edycja tych programów będzie wspierać finansowo inicjatywy mające na celu pobudzenie współpracy i wymiany gospodarczej na granicach: polsko-słowackiej, polsko-czeskiej i polsko-niemieckiej. Nie podpisano jeszcze Memorandum dotyczącego współpracy w obrębie krajów Morza Bałtyckiego, ale jak informuje Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, może to nastąpić już w 2002 roku.

Kazimierz Kujda

Zasady finansowania inwestycji ekologicznych

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej od 1989 roku działa w oparciu o strategię zatwierdzoną przez jego organy nadzorcze oraz Ministra Środowiska, a także zaakceptowaną przez komisje Sejmu i Senatu RP. Zgodnie z tym dokumentem, misją Narodowego Funduszu jest wspieranie realizacji konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju Kraju oraz wynikających z niej celów i zadań polityki ekologicznej państwa.

Narodowy Fundusz koncentruje swą działalność na 10 podstawowych dziedzinach, takich jak: ochrona wód, gospodarka wodna, ochrona powietrza, ochrona powierzchni ziemi, leśnictwo, ochrona przyrody i krajobrazu, geologia i górnictwo, edukacja ekologiczna, monitoring, nadzwyczajne zagrożenia środowiska. Dziedzinom działalności odpowiadają programy priorytetowe, w ramach których udzielane jest dofinansowanie przedsięwzięć. W każdym z programów priorytetowych określone są szczegółowe kryteria, wg których następuje wybór przedsięwzięć do dofinansowania.

Corocznie dokonywane zmiany "Zasad udzielania i umarzania pożyczek oraz udzielania dotacji ze środków NFOŚiGW" mają za zadanie dostosowanie warunków udzielania pomocy finansowej do zmieniającej się sytuacji ekonomicznej kraju oraz podmiotów działających i inwestujących w ochronę środowiska i gospodarkę wodną. W warunkach głębokich zmian gospodarczych, przeprowadzanych reform, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej jako cel przyjął stanie się efektywnym narzędziem realizacji polityki ekologicznej państwa oraz także poprzez finansowe wsparcie inicjatorem i stymulatorem wielu cennych dla środowiska przyrodniczego działań.

W przyjętych "Zasadach udzielania i umarzania pożyczek oraz udzielania dotacji ze środków NFOŚiGW w roku 2001" uwagę skupiono na:

- wysokości oprocentowania pożyczek, liczonej jako wskaźnik stopy redyskontowej weksli
- warunkach udzielania dotacji oraz
- wysokości i warunkach umarzania pożyczek.

Na szczególną naszą uwagę zasługują jednostki samorządu terytorialnego (JST), gdyż ponad połowa wniosków o dofinansowanie inwestycji ekologicznych ze środków NFOŚiGW jest składana przez JST oraz ponad połowa podpisywanych umów - to umowy z tymi jednostkami oraz z podmiotami realizującymi zadania JST.

Od 1 stycznia 1999 roku mamy w Polsce następujące jednostki samorządu terytorialnego (JST):

- 16 województw
- 308 powiatów (powiaty ziemskie)
- 65 miast na prawach powiatu (powiaty grodzkie)
- 11 gmin wchodzących w skład związku gmin warszawskich
- 2413 gmin, z czego:
 - 242 to gminy miejskie
 - 567 to gminy miejsko-wiejskie
 - 1604 to gminy wiejskie.

Nowy podział terytorialny spowodował też nowy zakres zadań realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, a także inny podział środków na zapewnienie ich realizacji.

Narodowy Fundusz stosuje od wielu lat różnorodne formy finansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska, realizowane przez JST. Najważniejsze z nich to:

- pożyczki, które sam udziela samorządom
- kredyty udzielane ze środków Narodowego Funduszu przez BOŚ
- kredyty w ramach linii kredytowych,
- dopłaty do odsetek od kredytów udzielanych przez BOŚ,
- dotacje, gdzie obok JST, beneficjentami pomocy bezwrotnej są też bezpośrednio szkoły, jednostki opieki zdrowotnej i inne instytucje realizujące zadania JST,
- umorzenie spłaty części pożyczki, przy czym kwota umorzona jest kierowana na inne przedsięwzięcia w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

W roku 1999 jednostkom samorządu terytorialnego wypłacono w formie pożyczek łącznie kwotę

452 mln zł, co oznacza wzrost o prawie 30% w stosunku do roku 1998.

Dofinansowanie w formie pożyczek w roku 1999 skupione było głównie na finansowaniu przedsięwzięć z dziedzin: ochrony wód i gospodarki wodnej (prawie 80% wypłaconych środków) oraz ochrony powierzchni ziemi (19,7% środków pożyczkowych). W porównaniu z rokiem 1998 obserwujemy znaczny wzrost wielkości pomocy finansowej Narodowego Funduszu na zadania z zakresu ochrony powierzchni ziemi.

Ze środków pożyczkowych korzystały głównie jednostki samorządu terytorialnego województw o wysokim potencjale ekonomicznym i możliwościach inwestycyjnych - wielkopolskiego 14,5% ogółu pożyczek, dolnośląskiego 13,1%, mazowieckiego 12,6%. Udział województwa lubelskiego w wykorzystaniu środków pożyczkowych NF w roku 1999 wyniósł 1,8%.

Kwota wypłaconych w roku 1999 dotacji była wyższa o ponad 13% w stosunku do roku 1998 i wyniosła 25 mln zł.

Wypłaty dotacji charakteryzują się bardziej proporcjonalnym rozłożeniem, w porównaniu z pożyczkami. W roku 1999 jednostkom samorządu terytorialnego udzielono dotacji na ochronę wód - 44% ogółu wypłaconych kwot, ochronę powietrza - 21%, ochronę powierzchni ziemi - 19% oraz na zadania z dziedziny ochrony przyrody i edukacji ekologicznej 16%. W stosunku do roku 1998 spadł udział dotacji na zadania związane z ochroną wód i gospodarką wodną oraz zadania związane z ochroną powierzchni ziemi.

Dotacje były kierowane głównie do gmin województw: zachodniopomorskiego - 13,7% ogółu dotacji, małopolskiego - 13,6%, podkarpackiego - 13,0%, podlaskiego - 10,4%. Dotacje dla JST województwa lubelskiego stanowiły jedynie 2,8% udzielonych przez NFOŚiGW dotacji ogółem.

Podstawowym czynnikiem ograniczającym udzielanie pożyczek jednostkom samorządu terytorialnego są warunki określone w Ustawie o finansach publicznych.

Zgodnie z przepisami Art. 113 i 114 Ustawy z dnia 26 listopada 1998 roku o finansach publicznych istnieją dwa progi, określające możliwość zaciągania zobowiązań przez jednostki samorządu terytorialnego:

1. spłaty rat pożyczek i kredytów w danym roku nie mogą przekroczyć 15% planowanych na dany rok budżetowy dochodów tej jednostki,
2. kwota długu jednostki samorządu terytorialnego na koniec roku budżetowego nie może przekroczyć 60% dochodów tej jednostki w tym roku budżetowym.

Najistotniejszą barierą przy udzielaniu pożyczek JST jest jednak ich trudna sytuacja finansowa.

Zamożność gmin jest różna - wszyscy o tym wie-

dzą, a podstawowym pytaniem, na które należało odpowiedzieć, było: według jakich kryteriów dokonać podziału JST?

Do współpracy nad tą problematyką zaprosiliśmy Regionalne Izby Obrachunkowe i Centrum Badań Regionalnych. Z tych instytucji otrzymaliśmy dane, które pozwoliły na analizę struktury dochodów jednostek samorządu terytorialnego w różnych przekrojach.

Prace obejmowały analizę jednostek samorządu terytorialnego pod względem wskaźników dochodowych w przeliczeniu na jednego mieszkańca:

1. dochody budżetowe ogółem JST w przeliczeniu na jednego mieszkańca
2. dochody własne JST (bez udziału podatku dochodowym od osób fizycznych) w przeliczeniu na jednego mieszkańca
3. dochody z tytułu udziału JST w podatku dochodowym od osób fizycznych w przeliczeniu na jednego mieszkańca

Analiza pierwszego z podanych wskaźników - rozkładu ilości gmin w przedziałach dochodów ogółem na jednego mieszkańca - potwierdziła prawidłowość, iż wysoki poziom wskaźnika charakteryzuje głównie tereny uprzemysłowione silnie gospodarczo oraz tereny związane z dużymi ośrodkami miejskimi. Tak więc podstawowym wyróżnikiem decydującym o wysokości dochodów gmin jest potencjał własnej bazy ekonomicznej oraz stopień zurbanizowania terenu. Bardzo podobny ilościowy rozkład gmin charakteryzuje wartości wskaźnika dochodów własnych na mieszkańca i dochodów z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych w przeliczeniu na jednego mieszkańca.

Przeciętny dochód ogółem na jednego mieszkańca w roku 1999 wyniósł 1.191,3 zł i był wyższy o 6,6% niż w roku 1998, przy czym w gminach wiejskich wskaźnik ten wzrósł o 5,3%, a w pozostałych gminach - o 7,4%. Jednocześnie należy dodać, że ponad 75% gmin w Polsce charakteryzuje się dochodami budżetowymi ogółem na mieszkańca niższymi od wymienionej przeciętnej wartości.

Województwem o najwyższych dochodach gmin przypadających na jednego mieszkańca jest mazowieckie - 1.714,4 zł, co oznacza poziom wyższy od średniej krajowej o 43,9% i o 75,2% wyższy w porównaniu z województwem o najniższym dochodzie na jednego mieszkańca (lubelskie - 978,3 zł).

Dokonano podziału JTS zgodnie z podziałem stosowanym przez RIO na sześć grup:

- Warszawa łącznie z gminami warszawskimi,
- miasta na prawach powiatów,
- gminy miejskie,

- gminy miejsko-wiejskie,
- gminy wiejskie,
- powiaty.

W Warszawie łącznie z gminami warszawskimi dochód ogółem na mieszkańca jest ponad dwu i półkrotnie wyższy niż w pozostałych gminach. Podobnie wydatki ogółem, wydatki bieżące oraz majątkowe są ponad dwukrotnie wyższe niż w pozostałych gminach. Zobowiązania na mieszkańca są również wyższe niż średnie zobowiązania w gminach.

Miasta na prawach powiatu zajmują pozycję pośrednią pomiędzy Warszawą a gminami. Ich dochody i wydatki na mieszkańca są wyraźnie wyższe niż w gminach i zarazem niższe niż w Warszawie. Miasta te charakteryzują się jednocześnie najwyższym zadłużeniem na mieszkańca.

Gminy miejskie, miejsko-wiejskie oraz wiejskie charakteryzują się zbliżoną sytuacją finansową. W gminach tych bardzo podobne są dochody i wydatki ogółem na mieszkańca, wydatki bieżące, majątkowe oraz dotacje celowe. Gminy te można zaliczyć do jednej grupy. Pozostałe JST są silnie zróżnicowane.

Osobną grupę stanowią powiaty. Z uwagi na inny charakter tych J.S.T. porównywanie ich dochodów i wydatków na mieszkańca z innymi gminami wydaje się mało celowe.

W oparciu o ww. analizę budżetów jednostek samorządu terytorialnego oraz zakres wykonywanych zadań, określono cztery grupy jednostek samorządu terytorialnego:

- Warszawa i Gminy warszawskie
- Powiaty ziemskie
- Miasta na prawach powiatu
- Pozostałe gminy

Miasta na prawach powiatu oraz pozostałe gminy podzielono na cztery grupy procentowe, charakteryzujące się rosnącymi wartościami wskaźnika dochodów budżetowych ogółem na jednego mieszkańca.

W ramach poszczególnych grup sytuacja finansowa J.S.T. jest również silnie zróżnicowana, 9 miast /około 15% wszystkich miast/ posiada dochód na mieszkańca mniejszy niż 1415 zł. Dochód na mieszkańca w dwudziestu sześciu miastach - około 40% - wynosi od 1416 do 1730 zł. W dwudziestu czterech miastach -około 35%-dochód zawiera się w granicach 1731-2045 zł. Sześć miast - około 10% - charakteryzuje się dochodem powyżej 2045 zł.

Inaczej wygląda sytuacja w grupie gmin miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich. Zastosowano tu to samo co poprzednio kryterium podziału. W piętnastu procentach najbiedniejszych gmin dochód jest mniejszy od 930 zł. W 40% dochód zawiera się w granicach 931-1050 zł, w 35% gmin dochód wynosi 1051-1350 zł. W 10% najbogatszych gmin dochód jest wyższy niż 1350 zł.

Tym samym procentowym przedziałem odpowia-

dają różne wielkości dochodów na mieszkańca w miastach na prawach powiatu i w gminach. Przedział 15% miast o najniższych dochodach <1414 zł/ pokrywa się w przybliżeniu z 10% przedziałem gmin o najwyższych dochodach >1350 zł/. Wskazuje to wyraźnie, że miast na prawach powiatu i gmin nie należy rozpatrywać jako jednej grupy.

Od kilku miesięcy Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej otrzymywał od samorządów informacje mówiące o potrzebie udoskonalania warunków finansowania inwestycji ekologicznych. Zasady finansowania gmin były szeroko dyskutowane na prawie każdym posiedzeniu Rady Nadzorczej Narodowego Funduszu. W tej sprawie było też wiele interwencji parlamentarzystów. Stała się ona również przedmiotem szczególnej troski Ministra Środowiska.

Najważniejszymi elementami nowych "Zasad" są:

1. Zastosowanie wskaźnika oprocentowania pożyczek w wysokości 0,65 stopy redyskontowej weksli w przypadku pożyczek udzielanych Warszawie i gminom warszawskim.
2. Zastosowanie wskaźnika oprocentowania pożyczek w wysokości 0,3 stopy redyskontowej weksli w przypadku pożyczek udzielanych powiatom.
3. Podział miast na prawach powiatu oraz pozostałych gmin na cztery grupy w zależności od wysokości dochodów budżetowych ogółem na jednego mieszkańca: od 15% jednostek o najniższym wskaźniku, poprzez grupy 40%, 35% do ostatniej 10-cio procentowej grupy jednostek o najwyższej wartości wskaźnika.
4. Stworzenie możliwości dla grupy "pozostałych gmin" o dochodach ogółem na jednego mieszkańca mieszczących się w najniższej - piętnastoprocentowej grupie - udzielania dotacji do wysokości 30% wnioskowanej kwoty pomocy finansowej.

Opracowane "Zasady" są próbą zróżnicowania jednostek samorządu terytorialnego pod względem potencjału rozwojowego i winny stworzyć warunki do wyrównywania różnic regionalnych w niedoborze infrastruktury ekologicznej oraz spełniać rolę zachęty do inicjowania i realizacji inwestycji ekologicznych.

Oprocentowanie pożyczek udzielanych związkom jednostek samorządu terytorialnego jest analogiczne, jak w przypadku gmin, przy czym dochód na mieszkańca związku oblicza się na podstawie procentowego udziału poszczególnych gmin w związku, zgodnie z zaprezentowaną formułą.

W przyjętych na 2001 rok "Zasadach", preferencyjne oprocentowanie pożyczek jest zróżnicowane pod względem dziedziny ochrony środowiska, którego dotyczy dofinansowane przedsięwzięcie. I tak:

Wskaźnik oprocentowania 0,4 s.r.w. - będzie stosowany przy udzielaniu pożyczek na:

- likwidację niskiej emisji,
- przedsięwzięcia związane z wykorzystywaniem odna-

wiewialnych źródeł energii,

- rekultywację terenu,
- ochronę i hodowlę lasów,
- urządzenia i systemy ochrony przed hałasem

Wskaźnik oprocentowania 0,5 s.r.w. - będzie stosowany przy udzielaniu pożyczek na przedsięwzięcia związane z:

- ochroną wód i gospodarką wodną,
- zagospodarowaniem odpadów,
- rozwojem produkcji aparatury kontrolno-pomiarowej służącej ochronie środowiska i gospodarce wodnej.

Wskaźnik oprocentowania 0,65 s.r.w. - będzie stosowany przy udzielaniu pożyczek na przedsięwzięcia:

- prowadzące do: zmiany technologii stanowiącej zagrożenie dla środowiska na mniej uciążliwą,
- związane z rozwojem produkcji urządzeń i wyrobów służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, racjonalizacji zużycia energii i wody, ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza, zapobiegania powstawaniu zanieczyszczeń i odpadów, w tym wprowadzania czystszej produkcji oraz odsiarczania kopaliny energetycznych,

Wskaźnik oprocentowania 0,75 s.r.w. - będzie stosowany przy udzielaniu pożyczek na uruchomienie i rozwój produkcji wyrobów o zmniejszonej uciążliwości dla środowiska.

Wskaźnik oprocentowania od 0,4 - do 0,6 s.r.w. - będzie stosowany przy udzielaniu pożyczek w ramach linii kredytowych utworzonych po 1 stycznia 2001 r. ze środków Narodowego Funduszu.

Jednocześnie wysokość oprocentowania pożyczek wyższych niż 10 mln. zł - podobnie jak w roku 2000 - będzie ustalana w drodze negocjacji i nie może być niższa od wartości wcześniej podanych i wyższa niż 0.85 s.r.w.

W zasadach obowiązujących w roku 2001 znalazły się także nowe zapisy dotyczące udzielania dotacji JST, i tak:

dotacje mogą być udzielane także na cele związane z ochroną środowiska i gospodarką wodną, inne, aniżeli:

- Edukacja ekologiczna
- Przedsięwzięcia pilotowe
- Monitoring
- Ochrona przyrody
- Ochrona i hodowla lasów
- Ochrona przed powodzią
- Ekspertyzy
- Programy badawcze
- Zapobieganie i likwidacja nadzwyczajnych zagrożeń środowiska
- Utylizacja i zagospodarowanie wód zasolonych
- Profilaktyka zdrowotna dzieci z obszarów zagrożonych ekologicznie
- Prace geologiczne i górnicze

jeżeli przedsięwzięcie jest realizowane przez samorządy

terytorialne - w wysokości do 30% wnioskowanej kwoty pomocy.

Dotacja udzielona jednostkom samorządu terytorialnego, których dochód budżetowy ogółem w 1999 r. na 1 mieszkańca nie przekracza 930 zł. stanowi 30% kwoty podanej we wniosku o dofinansowanie przedsięwzięcia, na które jest przeznaczona.

Pożyczka udzielona ze środków Narodowego Funduszu może być częściowo umorzona na wniosek pożyczkobiorcy, po spełnieniu następujących warunków:

- przedsięwzięcie zostało zrealizowane nie później niż w terminie ustalonym w umowie,
- został osiągnięty określony w umowie efekt rzeczowy i ekologiczny przedsięwzięcia,
- spłacono co najmniej 75% udzielonej pożyczki z oprocentowaniem w terminach ustalonych w umowie,
- pożyczkobiorca wywiązał się z obowiązku uiszczania opłat i kar stanowiących dochody Narodowego Funduszu oraz z innych zobowiązań w stosunku do Narodowego Funduszu,
- pożyczkobiorca przeznaczy umorzoną kwotę na przedsięwzięcia ekologiczne, przy czym umorzenie w kwocie powyżej 1 mln. zł dokonywane jest po podpisaniu odpowiedniej umowy, dotyczącej wykorzystania kwoty umorzonej.

Zmianie uległ zapis dotyczący warunku określającego termin zakończenia zadania. Według nowego zapisu pożyczka udzielona ze środków Narodowego Funduszu może być częściowo umorzona, gdy przedsięwzięcie zostało zrealizowane nie później niż w terminie ustalonym w umowie (a więc z uwzględnieniem ewentualnych zmian terminu, na które inwestor nie miał wpływu).

W "Zasadach" na 2001 r. znalazły się też nowe limity wysokości umorzenia:

- dla pożyczek w wysokości do 10 mln zł włącznie - do 15% kwoty udzielonej pożyczki,
- dla pożyczek w wysokości powyżej 10 mln zł - do 10% kwoty udzielonej pożyczki.

Tekst referatu wygłoszonego przez Prezesa Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej podczas konferencji FZGiP RP - "Ochrona środowiska - pozyskiwanie krajowych i zagranicznych źródeł finansowania inwestycji ekologicznych".

Federacja Związków Gmin i Powiatów RP
Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Małopolski
zapraszają na

VII BAL SAMORZĄDOWY NA WAWELU

oraz

Uroczystość Wręczenia Tytułów
Człowieka Roku 2001

Lechowi Wałęsie

Przewodniczącemu "Solidarności",
Wybranemu przez Naród Pierwszemu Prezydentowi III Rzeczypospolitej

oraz

Tadeuszowi Mazowieckiemu

Pierwszemu Premierowi III Rzeczypospolitej

przyznanych przez

Federację Związków Gmin i Powiatów RP

W uznaniu zasług dla odzyskania Niepodległości,
odbudowy demokratycznej Rzeczypospolitej
i odrodzenia samorządu terytorialnego
w pierwszym dziesięcioleciu III RP

**Kraków - Zamek Królewski na Wawelu,
2 lutego 2002 r.**

*Wielce Szanowne Panie,
Wielce Szanowni Panowie,*

Serdecznie zapraszam na Samorządowy, Charytatywny Bal Karnawałowy, który jak co roku będzie wspaniałą, szampańską zabawą i prestiżowym spotkaniem na Wawelu z udziałem Marszałków, Prezydentów, Starostów, Burmistrzów, Wójtów i Radnych oraz ludzi polityki, nauki, kultury i życia gospodarczego.

Bal i Uroczystość uświetni występ artystów krakowskich oraz charytatywna aukcja, kwesta i sprzedaż artystycznych kotylionów, z których dochód będzie przekazany na organizację letnich wakacji w Małopolsce dla ponad 100 polskich dzieci z Ukrainy, Białorusi, Litwy, Królewca w ramach akcji „Podarujmy Dzieciom Lato 2002”.

Koszt dwuosobowego zaproszenia wynosi 400 zł. Zaproszenia można rezerwować indywidualnie i grupowo.

*Karty wstępu będzie można nabywać w Biurze Federacji Związków Gmin i Powiatów RP,
Mały Rynek, ul. Mikołajska 4, Kraków.*

Prosimy o przekazywanie wpłat na konto:

Fundacja Rozwoju Samorządności i Prasy Lokalnej, BPH III O/ Kraków 10601406 - 320000221150.

*Wpisanie na listę gości następuje po otrzymaniu potwierdzenia wpłaty, które prosimy przesłać faxem
(012 421 30 15, 421 33 15).*

Decyduje kolejność zgłoszeń - prosimy o nadsyłanie ich do dnia 28 stycznia 2002 r.

*Kazimierz Barczyk
Przewodniczący*

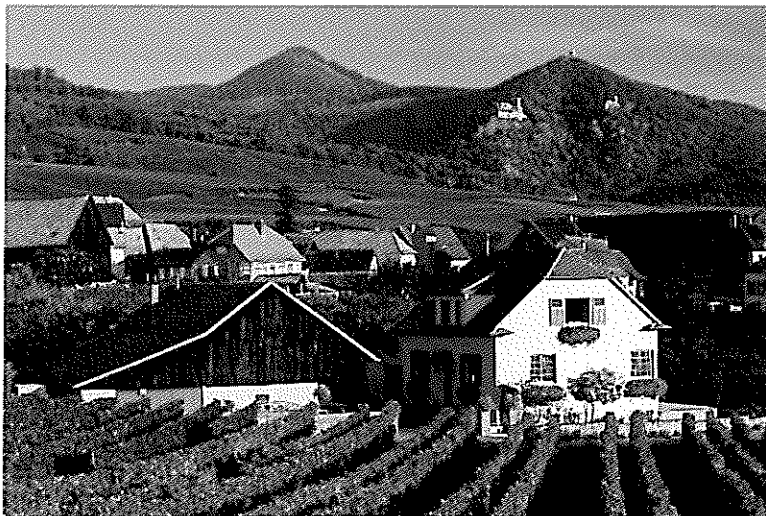
Jacek Jędrzycki

PHARE II - pomoc dla rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego

Do tego czy Polsce potrzebne są programy pomocowe, dostosowujące różne aspekty naszego życia gospodarczego i społecznego do standardów Unii Europejskiej nikt już nie trzeba już przekonywać. Niestety nie idzie to w parze z wiedzą na temat możliwości wykorzystania tego rodzaju wsparcia finansowego i pomocy specjalistycznej. Szczególnie dużo jest w tej kwestii do zrobienia w obszarze programów pomocowych dla rolnictwa i sektora rolno-spożywczego.

Nie sposób zrozumieć zakresu pomocy i problemów do rozwiązania bez znajomości charakterystyki obszaru w jakim ta pomoc ma działać. Środowisko polskiego rolnictwa jest dużym wyzwaniem dla reformatorów i dawców pomocy. Lata zaniedbań inwestycyjnych oraz utożsamiania postępu cywilizacyjnego, i nowoczesności ze środowiskiem miejskich aglomeracji przemysłowych spowodowały, że dostosowanie tego sektora do unijnych wymogów będzie szczególnie trud-

pejskiej skierowanym m.in. do sektora rolniczego jest PHARE. Program ten rozpoczął swoją działalność w 1990 roku. W jego założeniach unijna pomoc miała być skierowa-

ne. Struktura polskiego rolnictwa to w większości niewielkie nierentowne gospodarstwa, bez specjalizacji, których sytuację dodatkowo pogarsza odpływ ludzi młodych do miast z powodu bezrobocia na wsi.

Największym jak dotąd programem pomocowym Unii Euro-

pejskiej skierowanym m.in. do sektora rolniczego jest PHARE. Program ten rozpoczął swoją działalność w 1990 roku. W jego założeniach unijna pomoc miała być skierowana dla restrukturyzacji gospodarki Polski i Węgier (stąd nazwa ang; Poland and Hungary - Assistance for Restructuring their Economies). Program PHARE został wprowadzony w życie decyzją Rady Unii Europejskiej nr 3906/89 z 23.12.1989, gdzie określone zostały formy pomocy i jej terytorialny zasięg. Następnie na skutek przemian w regionie Europy Środkowej Unia Europejska postanowiła rozszerzyć zasięg programu o kolejne państwa. Do 1996 roku ze środków programu korzystało 14 państw naszego regionu. Obecnie pomocą objęte jest 11 państw.

Program PHARE to w istocie pakiety programów skierowanych do różnych odbiorców i środowisk. Ze względu na swoje przeznaczenie podzielono je na programy narodowe, transgraniczne, wielonarodowe i horyzontalne.

Działalność programów pomocowych dla polskiego rolnictwa zapoczątkowana przez program PHARE i po części jest kontynuowana przez program przedakcesyjny PHARE II. Intencją UE jest jednak przejęcie zdecydowanej większości zakresu pomocy dla tego sektora przez inny program przedakcesyjny - SAPARD skierowany specjalnie dla

rolnictwa.

Wprowadzenie w życie dwóch nowych programów pomocy Unii Europejskiej w ramach pomocy przedakcesyjnej (SAPARD - rolnictwo oraz ISPA - ochrona środowiska i transport) spowoduje, że PHARE II nie będzie już kontynuował wspierania działań finansowanych objętych zakresem działania tych programów, z wyjątkiem działań określonych w Art. 4.2 rozporządzenia dotyczącego koordynacji pomocy w ramach strategii przedakcesyjnych dla krajów ubiegających się o członkostwo. Zgodnie z jego postanowieniem kon-

tynuowane będą w ramach PHARE II te działania, które mają na celu przygotowanie krajów kandydujących do pozyskiwania i prawidłowego wykorzystywania środków z funduszy strukturalnych, do których kraje kandydujące będą miały dostęp po wstąpieniu do Unii Europejskiej. Będzie to przede wszystkim przygotowanie organizacyjne oraz prawne, które obejmie zarówno szczebel centralny jak i samorządowy. Należy do tego również opracowanie Narodowego Planu Rozwoju.

Opracowanie programu PHARE II dla Polski będzie oparte, jak to miało miejsce w latach 1998 i 1999 na dokumentach: Partnerstwo dla Członkostwa oraz Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa (NPPC). Jednocześnie Komisja Europejska będzie przeznaczać więcej środków na programy narodowe niż wielonarodowe i horyzontalne. Utrzymany będzie podział na 30% na wsparcie rozwoju instytucjonalnego oraz 70% na wsparcie inwestycyjne.

PHARE II skupi swoją działalność na dwóch aspektach pomocy; rozwoju instytucjonalnym i wsparciu inwestycyjnym. Rozwój instytucjonalny ma za zadanie stworzyć podobne do unijnych struktury administracji oraz strategię rozwoju poszczególnych sektorów gospodarki i regionów kraju. W konkretnych projektach środki z programu PHARE II będą przeznaczone na wsparcie procesów dostosowawczych polskiego prawa do

unijnego. W tym zakresie tworzone będą specjalne instytucje, które będą odpowiadać za współpracę z unijnymi instytucjami w zakresie realizacji np. polityki regionalnej czy kulturalnej.

Wsparcie w ramach tej części PHARE II będą mogły być też kierowane na działania zmierzające do spełnienia przez Polskę kryteriów politycznych (stabilizacja instytucji demokratycznych, przestrzeganie praw człowieka i zasad państwa prawa).

Za realizację i planowanie programu rozwoju instytucjonalnego (Institution Building) odpowiedzialne będą resorty, które będą jednocześnie ją koordynowały (m.in. Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej itd.). Rolę koordynatora tej części PHARE 2 pełni Departament Rozwoju Instytucjonalnego w Urzędzie Komitetu Integracji Europejskiej.

Wsparcie inwestycyjne które pochłonie 70% całego budżetu PHARE II skierowane będzie na dwa podstawowe cele. Pierwszy z nich służy inwestowaniu we wdrażanie unijnego prawa. W jego ramach będą realizowane takie projekty, które zakładają wprowadzanie w życie unijnych norm i standardów w tym produkcji rolniczej i kontroli weterynaryjnej i fitosanitarnej. Zostaną również wzmocnione instytucje, które posłużą do ich

egzekwowania np.:

- bezpieczeństwo i higiena pracy,
 - sprawiedliwość,
 - kontrola granic
- (w tym pod względem weterynaryjnym),
- kontrola weterynaryjna.

Drugim kierunkiem wsparcia będzie inwestowanie w projekty, które pomogą osiągać Polsce coraz wyższy poziom

rozwoju i wyrównać istniejące różnice pomiędzy regionami. Wsparcie w tym obszarze pomocy obejmie:

1. podniesienie działalności sektora produkcyjnego (zróżnicowanie działalności gospodarczej, rozwój sektora prywatnego, modernizacja przemysłu),
2. poprawę infrastruktury związanej z prowadzeniem działalności gospodarczej (inwestycje w ochronę środowiska, transport, przedsięwzięcia polepszające dostęp do miejsc, w których rozwija się przemysł i handel).

Poprzez te działania program PHARE II będzie bezpośrednio i pośrednio oddziaływał na inwestycje i poprawę standardów ekonomicznych w środowisku wiejskim i sektorze przemysłu rolno- spożywczego.

Koordinacja programu SAPARD z programem PHARE II będzie zapewniona poprzez zgodność tego programu z dwoma podstawowymi dokumentami strategicznymi, to znaczy z Narodowym Programem Przygotowania dla Członkostwa oraz propozycją Wstępnego narodowego planu rozwoju do roku 2002.

Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa jest głównym programem gwarantującym koordynację komponentów PHARE II dotyczących wdrożenia dorobku prawnego i budowania instytucji. Wstępne propozycje do programu PHARE II w dziedzinie rolnictwa obejmują wzmocnienie zdolności instytucjonalnych do wdrożenia:

- programów rozwoju obszarów wiejskich,
- programów rolnośrodowiskowych,
- systemu wcześniejszych emerytur,
- dostosowanie administracji fitosanitarnej i weterynaryjnej,
- wzmocnienie kontroli weterynaryjnej granic zewnętrznych UE,
- wzmocnienie urzędowej kontroli jakości handlowej żywności,
- przygotowanie systemu certyfikacji rolnictwa ekologicznego,
- dostosowanie struktur administracji rybackiej do mechanizmów Wspólnej Polityki Rybackiej,
- przygotowanie do wdrożenia Wspólnej Polityki Rolnej.

Szczególnie dwa obszary wymagają koordynacji pomiędzy programami SAPARD i PHARE II: rozwój infrastruktury wiejskiej oraz rozwój działalności gospodarczej poza konwencjonalnym rolnictwem. Projekty w ramach programu PHARE II będą większe, obejmować będą również tereny zurbanizowane i będą miały szerszy zasięg terytorialny niż projekty wdrażane w ramach programu SAPARD. Projekty w zakresie rozwoju zasobów ludzkich dotyczyć będą szkoleń zawodowych w zawodach pozarolniczych oraz doskonalenia zawodowego kadr przedsiębiorstw produkcyjnych i usługowych.

Ponadto gminy, które uzyskały wsparcie na realizację danej inwestycji ze środków PHARE nie mogą się ubiegać o pomoc w ramach programu SAPARD na realizację tej samej inwestycji. Programy szkoleniowe w zakresie rozwoju

zasobów ludzkich, które będą realizowane w wybranych województwach, uzupełnią działania programu SAPARD. W pozostałych województwach takie uzupełnienie stanowić będą szkolenia organizowane przez ośrodki doradztwa rolniczego (finansowane ze środków krajowych) oraz realizowane w ramach Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich (PAOW) współfinansowanego pożyczką Banku Światowego (szkolenia w ramach PAOW realizowane będą w województwach: zachodniopomorskim, kujawsko-pomorskim, warmińsko-mazurskim, lubelskim, podkarpackim, małopolskim i świętokrzyskim).

Koordinacje pomiędzy programami zapewnią umieszczone przy urzędach marszałkowskich Regionalne Komitety Sterujące. W skład Komitetów, utworzonych w każdym regionie (16) wchodzić będą przedstawiciele lokalnych władz samorządowych i państwowych, partnerów społeczno-ekonomicznych oraz organizacji pozarządowych. Komitety te zapewnią, że wyselekcjonowane do realizacji w ramach SAPARD projekty nie będą powielały projektów PHARE II oraz projektów realizowanych w ramach Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich, który będzie współfinansowany pożyczką Banku Światowego.

Ogólnokrajowa koordynacja zapewniona będzie natomiast poprzez pracę Krajowego Komitetu Sterującego. W skład Komitetu którego wchodzić będą ministrowie odpowiedzialni za działy, do których odnosi się program SAPARD (podstawa prawna Ustawa o działach w administracji) oraz przedstawiciele władz regionalnych.

Kryterium wyboru projektów do finansowania w ramach programu PHARE II i programu SAPARD będzie również ich zgodność z założeniami programu krajowego, strategii regionalnych oraz planów zagospodarowania przestrzennego województwa, powiatu i gminy.

Równocześnie należy podkreślić, że większość województw realizowała już projekty finansowane z udziałem środków pochodzących z UE (PHARE). Doświadczenia w realizowaniu programów pomocowych (mimo nieco innych zasad, na których były oparte), kontakty nawiązane z instytucjami, znajomość wymagań UE odnośnie projektów przez administrację lokalną i regionalną, będzie miało ogromne znaczenie dla koordynacji realizacji programów i projektów finansowanych z programu PHARE II i SAPARD.

Źródła:

1. Olszewski M., *Programy Wspólnotowe dla Polski*, Warszawa 1999r.
2. *Program Operacyjny SAPARD, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi*, Warszawa 1999
3. *Phare 2000 - 2006, Departament Pomocy Zagranicznej, Funduszy i Programów Wspólnotowych UKIE*, Warszawa 1999
4. *SAPARD - Program Operacyjny dla Polski, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi*, Warszawa 2000

Alfred Znamierowski

ZASADY PROJEKTOWANIA FLAG JEDNOSTEK SAMORZĄDOWYCH

Polskie symbole samorządowe w zjednoczonej Europie

Herb jest znakiem rozpoznawczym i własnościowym. Używany jest głównie na tablicach oznaczających siedziby władz, na pieczęciach, w nagłówkach papieru listowego, na wizytówkach, na pojazdach oraz na urządzeniach i przedmiotach stanowiących własność danej jednostki samorządowej. Podobnie jak herb, flaga jest znakiem rozpoznawczym lecz spełnia zupełnie inną rolę gdyż umieszczona na maszcie jest znakiem widocznym już z dużej odległości i z takiej odległości jej wzór musi być łatwo rozpoznawalny.

Tak więc wzór flagi musi różnić się od wzorów flag już istniejących i powinien być łatwo rozpoznawalny z odległości paruset metrów. Musi być też rozpoznawalny gdy wiele flag jednostek samorządowych jest wywieszanych wspólnie z okazji zjazdów, konferencji, targów lub imprez sportowych (regionalnych czy ogólnokrajowych). Tak więc dobra flaga powinna mieć wzór łatwy do zapamiętania, wyróżniający ją spośród innych i zapewniający jej swego rodzaju wyjątkowość.

Niestety bardzo wiele dotychczas ustanowionych flag nie spełnia tych wymogów. Szczególnie niefortunne są trzy następujące wzory, które powtarzając się na dziesiątkach flag powodują, że flag tych nie sposób od siebie odróżnić:

1. Dwa lub trzy pasy poziome o barwach herbowych.
2. Herb pośrodku jednobarwnego płata.
3. Trzy pasy pionowe, dwa skrajne węższe, z herbem w centrum płata.

Stosowanie wzoru pierwszego, znanego z Niemiec już od XIX w., powoduje że wiele jednostek samorządowych ma takie same flagi. Na przykład flagę o pasach białym, żółtym i czerwonym ma osiem miast i gmin, siedem ma flagi żółto-czerwone a pięć biało-niebieskie.

Również użycie drugiego wzoru powoduje, że wiele flag ma z pewnej odległości taki sam wygląd. Na przykład flagi o białym płacie ma ponad dwadzieścia gmin.

Coraz liczniejszą grupę stanowią wprowadzane w roku ubiegłym flagi trzeciego wzoru. Wiele z nich ma takie same bar-

wy; najczęściej pasy niebieskie i biały, niebieskie i żółty, czerwone i biały, czerwone i żółty. Jest to tym bardziej zadziwiające, że projektuje je ten sam ośrodek heraldyczny, a więc powtórzenia są świadome.

Warto więc przypomnieć ogólne zasady projektowania flag. Stosowanie się do nich pomoże w zaprojektowaniu flagi, która nie tylko będzie dobrym znakiem rozpoznawczym, lecz również spełni wszelkie wymogi estetyczne. Przede wszystkim należy pamiętać dwa podstawowe nakazy:

1. Flaga nie może być identyczna z flagą jakiegokolwiek państwa i nie powinna być taka sama jak istniejąca już flaga województwa, powiatu, miasta lub gminy wiejskiej w Polsce.
2. Na fladze nie może być żadnych napisów. Po pierwsze dlatego, że flaga jest znakiem graficznym a jej elementy mają wartość i znaczenie symboliczne. Po drugie dlatego, że nawet przy rozpostartej i nieruchomej fladze napis jest nieczytelny już z odległości ponad 20 metrów, a w wypadku flagi powiewającej może być nieczytelny nawet z odległości bardzo bliskiej.

Olbrzymią większość flag jednostek samorządowych w Polsce projektowali dotychczas heraldycy lub osoby naśladowujące wzory przez heraldyków lansowane. Tym samym świadomie lub nieświadomie kopiowano niemiecki model i układano barwy herbowych w dwa lub trzy pasy poziome. Jest to rozwiązanie najbardziej banalne, nie zapewniające fladze właściwej rozpoznawalności i pozbawione jakichkolwiek treści symbolicznych. Ponadto w wyniku takiego podejścia kilkanaście miast i gmin polskich ma flagi identyczne z flagami narodowymi państw zarówno tak egzotycznych jak Haiti, Gabon, Etiopia i Boliwia, jak również państw ościennych - Rosji, Litwy czy Austrii.

Weksylolodzy nie negują celowości stosowania barw herbowych na flagach, lecz są przeciwni uznaniu za regułę wyłączne użycie tych barw. Zdaniem weksylologów należy brać pod uwagę co najmniej cztery rozwiązania:

1. Ułożenie barw herbowych na płacie w inny sposób niż pasy poziome lub pionowe, zgodnie z przedstawioną poniżej weksylologiczną zasadą alternacji.
2. Wykorzystanie barw herbu i użycie godła herbowego (figury występującej na tarczy).
3. Użycie barw innych niż herbowe, mających odpowiednie znaczenie symboliczne.
4. Kombinacja elementów z punktu 2 i 3, a także użycie historycznego lub współczesnego godła jednostki samorządowej nie występującego w herbie.

Głównym tworzywem, którym dysponuje projektant flagi są kolory i pola powstałe z podziału płatu. Pierwszym zadaniem projektanta jest więc ustalenie jakie kolory i w jakim porządku umieści na fladze. Będzie to miało zasadnicze znaczenie dla "czytelności" flagi, a także w poważnym stopniu zdeterminuje jej wartość estetyczną.

Na flagach używane są następujące barwy: biała, żółta, czerwona, jasnoniebieska, niebieska i granatowa, jasnozielona, zielona i ciemnozielona, pomarańczowa i czarna. Ze względów historycznych w Polsce dopuszczalne jest również użycie amarantu i karmazynu. Nie używa się też barw metalicznych czyli złota i srebra (jeśli są to barwy herbu zastępuje się je barwą żółtą i białą). Układ barw na fladze powinien odpowiadać weksylologicznej zasadzie alternacji, nakazującej umieszczanie przemiennie barw jasnych i ciemnych. Barwy jasne to biała, żółta, jasnoniebieska, jasnozielona i pomarańczowa. Biała i żółta mogą sąsiadować z każdą z barw ciemnych i ich odcieniami. Barwa pomarańczowa nie może sąsiadować z czerwoną. Zielona i niebieska mogą ze sobą sąsiadować jeśli odcień jednej z nich jest bardzo jasny a drugiej bardzo ciemny. Barwa czarna nie powinna sąsiadować z granatową lub ciemnozieloną.

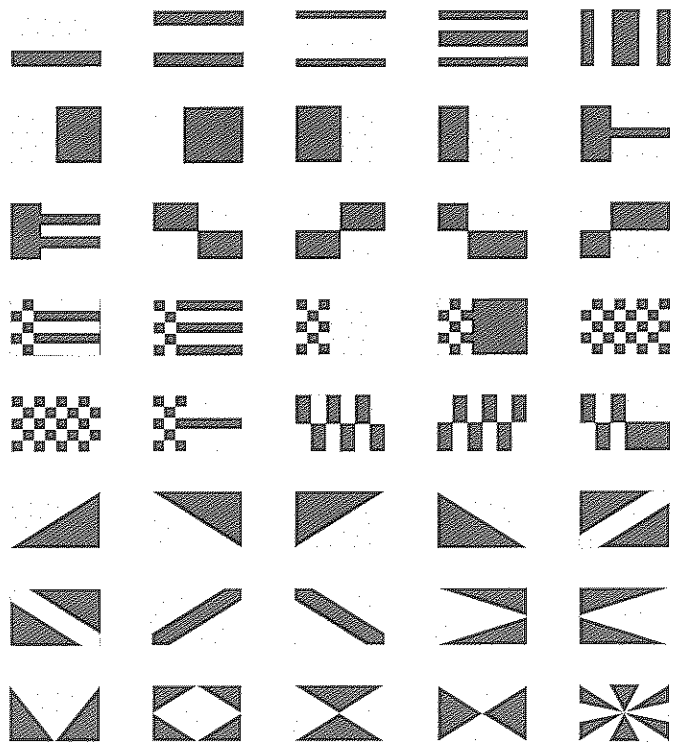
W naszym kręgu kulturowym nie jest przyjęte użycie na fladze dwóch odcieni tej samej barwy, a także takich barw jak różowa, brązowa lub fioletowa. Odcienie tej samej barwy były jedną z cech charakterystycznych flag dawnych księstw indyjskich.

Nie tylko barwy, ale także i sposób podziału płatu może mieć znaczenie symboliczne. Liczba i układ pól może nawiązywać do podziałów naturalnych, gospodarczych lub administracyjnych, do ukształtowania terenu, występowania jezior i znaczących cieków wodnych, szaty roślinnej (łasy, uprawy) itp.

W weksylologii przyjęło się oznaczanie liczby podmiotów tworzących państwo, prowincję lub jednostkę samorządową przy pomocy liczby pasów lub prostych symboli. Uniwersalnym symbolem stała się gwiazda pięciopromienna, lecz w weksylologii samorządowej za rozwiązanie bardziej poprawne należałoby uznać symbol wywodzący się z herbu danej jednostki samorządowej (na przykład gwiazda heraldyczna, róża, koło, miecz, lilia) lub symbol nie występujący w herbie lecz znany i używany na danym terenie.

Dla zilustrowania tezy, że flagi o innych podziałach płatu niż w pasy poziome lub pionowe nie tylko zapewniają lepszą identyfikację, lecz także są ciekawsze pod względem estetycznym, przedstawiam obok tylko drobną część przykładów ułożenia dwóch kolorów. Z prostych wyliczeń wynika, że wszystkich możliwości ułożenia dwóch kolorów na płacie jest ponad dwieście. Jeśli płat będzie dzielony innymi liniami niż proste, a więc na przykład falistymi, blankowanymi lub ząbkowanymi liczbę tę można zwiększyć do ponad sześciuset. Gdy użyjemy trzy kolory liczba możliwych układów (przy użyciu tylko sześciu barw) sięgnie kilku tysięcy, a gdy dodamy godło i umieścimy je w jednym w czterech najbardziej zaszczytnych miejsc liczba kombinacji wzrośnie do ponad trzydziestu tysięcy.

Znakomita większość weksylogów w Polsce i Euro-

pie jest zdania, że ze względów jak najbardziej praktycznych niewłaściwe jest umieszczanie całego herbu na fladze. Głównie chodzi o to, że flagę widzi się z pewnej odległości, a wtedy nie będą widoczne niektóre elementy godła złożonego. Praktyka wykazuje też, że w wielu wypadkach flagi o takim samym układzie barw różnią się tylko herbem, a ponieważ z pewnej odległości herbów tych nie można odróżnić, flagi tracą swą główną właściwość - przestają być znakiem rozpoznawczym. Dlatego za jedyną możliwość użycia herbu na fladze należy uznać flagę heraldyczną, która w wypadku weksyliów najwyższej rangi, a więc państwowego, wojewódzkich i powiatowych byłaby nazywana chorągwią.

Zamiast herbu zaleca się użycie na fladze godła her-

bowego lub jego części, będącej głównym symbolem jednostki samorządowej, a także znaku znanego i używanego na danym terenie.

Takie godła i znaki należy umieszczać na fladze w miejscu najbardziej honorowym i widocznym. Miejsca takie, zgodnie z hierarchią stosowaną w weksylologii, to:

1. środek czoła flagi czyli jej połowy przy drzewcu lub górna część czoła flagi,
2. geometryczny środek flagi,
3. środek górnego pola flagi.

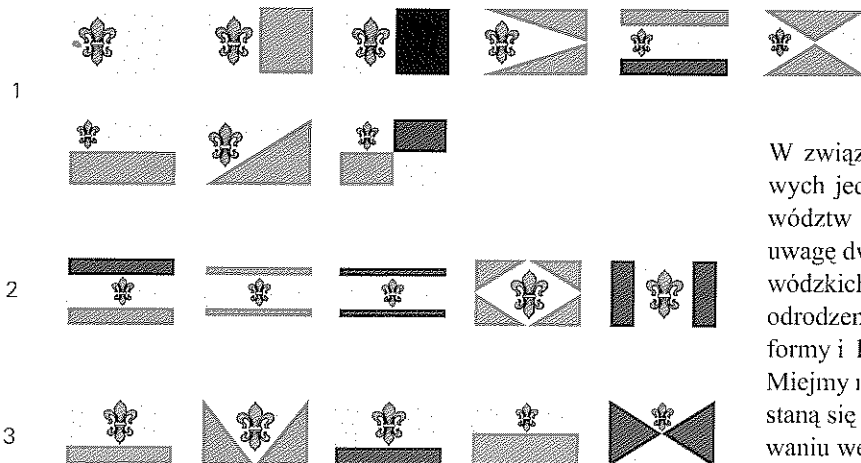
Jeśli umieszczamy godło herbowe to jego barwa musi być zgodna z barwą tego godła w herbie a barwa pola, na którym

GODŁO

TARCZA

HERB

się go umieści musi mieć barwę tarczy herbowej lub pola, na którym występuje w herbie. Przedstawiamy dwadzieścia przykładów dobrych rozwiązań, w których godło zajmuje na fladze jedno z wyżej wymienionych miejsc honorowych.

Reasumując powyższe zasady i zalecenia można stwierdzić, że najlepsze i najbardziej wyróżniające się flagi mają dwie do czterech barw, proste podziały płatu i proste, dobrze rozpoznawalne figury. Mogą to być godła herbowe (figury występujące na tarczy herbu) lub inne znaki, symbolizujące dane miasto lub gminę.

Stosując te proste zasady można zaprojektować dowolną liczbę flag odpowiadających wszystkim wymogom formalnym i estetycznym. Należy jednak mieć na uwadze fakt, że przestrzeganie tych zasad to tylko jeden z trzech czynników, od których będzie zależał wynik ostateczny. Pozostałe dwa czynniki to ustalenie wzoru flagi na podstawie wyników kwerend i zdolności projektanta.

Pierwszą czynnością przy projektowaniu flagi jest poznanie historii i heraldyki, stosunków własnościowych i tradycji oraz topografii, przyrody i uwarunkowań gospodarczych

danej jednostki samorządowej. Dopiero na tej podstawie, a nie arbitralnie, należy zastanowić się nad podziałem płata i godłami.

Przy projektowaniu należy mieć na uwadze funkcję flagi i uwarunkowania związane z jej użyciem (na przykład zniekształcenia wzoru flagi gdy powiewa na wietrze i gdy zwisa w czasie pogody bezwietrznej). Trzeba też pamiętać, że to co widzimy z bliska rysując flagę może stać się nieczytelne gdy flagę na maszcie oglądać się będzie z pewnej odległości.

Ostateczny kształt flagi zależy więc od zdolności projektanta, które odgrywają rolę decydującą. Musi on nie tylko dobrze znać zasady stylizacji heraldycznej godła i podstawy weksylologii, ale także umieć opisać swą dzieło językiem weksylologicznym, ustalić i opisać proporcje wszystkich elementów składowych wzoru flagi, ustalić właściwe barwy oraz sporządzić specyfikację flagi, na której będzie jej barwny wzór, rysunek konstrukcyjny i wzornik barw.

Wszystkie te wymogi skłaniają coraz więcej samorządów do zlecenia projektowania flagi specjalistom, a nie świetnym skądinąd artystom-grafikom, którzy nie mieli jednak okazji poznać tajników heraldyki i weksylologii.

Podane wyżej zasady projektowania flag są zasadami ogólnymi.

W związku z utworzeniem przed dwoma laty nowych jednostek samorządu terytorialnego - województw i powiatów - pojawiły się zasługujące na uwagę dwie propozycje dotyczące weksyliów wojewódzkich i powiatowych. Celem tych propozycji jest odrodzenie polskiej tradycji poprzez przywrócenie formy i kształtu polskich weksyliów historycznych. Mijamy nadzieję, że propozycje te będą zalecane lub staną się nawet nowymi wytycznymi przy projektowaniu weksyliów wojewódzkich i powiatowych.

W maju 1999 r. heraldycy krakowscy, Wojciech Drelicharz i Zenon Piech publicznie przedstawili propozycję wprowadzenia (obok flagi) chorągwi, których użytkownikami byłyby władze wojewódzkie. Propozycja wprowadzenia chorągwi na szczeblu województw, powiatów i miast została poparta przez heraldyków z całego kraju i znalazła się wśród wniosków zatwierdzonych przez I Krakowskie Kolokwium Heraldyczne w sprawie symboliki samorządowej III Rzeczypospolitej w dniu 9 października 1999 r. Chorągiew miałaby charakter flagi urzędowej (czasem określanej mianem flagi ceremonialnej) i wzór flagi heraldycznej o proporcjach 1:1 lub 3:4.

Druga propozycja została przedstawiona i jest realizowana przez heraldyka i weksyloga Tadeusza Jeziorowskiego wspólnie z artystą grafiką Jerzym Bąkiem (obaj z Poznania). Dotyczy ona kształtu flag powiatowych, odróżniającego je od innych weksyliów samorządowych. W tym wypadku poprzez skośne ścięcie części swobodnej płatu, nawiązano do kształtu flag ziemskich z XVII wieku. Proporcje ogólne wynoszą 5:11. Skraj czołowy (przy drzewcu lub maszcie) ma w tym wypadku długość 5 jednostek, skraj górny 11 jednostek, a skraj dolny 8 jednostek. Kąty między skrajem czo-

ma w tym wypadku długość 5 jednostek, skraj górny 11 jednostek, a skraj dolny 8 jednostek. Kąty między skrajem czołowym a górnym i dolnym są proste. Skraj swobodny (przeciwległy do skraju czołowego) jest skośny.

Na uwagę zasługuje też pomysł podziału płata tych flag, dzięki któremu udało się Jeziorowskiemu i Bąkowi stworzyć

spójny w skali całego województwa zespół weksyliów (obecnie takie flagi ma województwo wielkopolskie i pięć jego powiatów). Otóż część czołowa w kształcie kwadratu stanowi odwzorowanie herbu powiatu, a w części swobodnej są pasy poziome, których liczba odpowiada liczbie gmin w powiecie.

PROTOKÓŁ FLAGOWY W GMINACH MIEJSKICH I WIEJSKICH

(projekt)

§ 1

Flaga gminy jest, obok herbu, najważniejszym zewnętrznym znakiem i symbolem lokalnej społeczności.

§ 2

Flaga gminy może być używana przez wszystkich mieszkańców na terenie ich posesji oraz przez przedsiębiorstwa, których siedziby znajdują się na terenie gminy.

§ 3

Flaga urzędowa, różniąca się wzorem od flagi powszechnego użytku może być używana tylko przez władze gminy, a także przez jednostki organizacyjne, uprawnione do tego przez władze gminy.

§ 4

Flaga urzędowa jest podnoszona (wciągana na maszt):

a. W dni powszednie przed budynkami lub na budynkach władz oraz siedzib służb i instytucji gminnych, takich jak straż miejska/gminna, straż pożarna, biblioteki itp.

b. Z okazji świąt państwowych, świąt i rocznic lokalnych oraz innych uroczystości w miejscach publicznych określonych przez władze gminy.

§ 5

a. Flaga musi mieć czytelne barwy i wzór, być czysta, nie pomięta i nie postrzępiona. Flagę zużytą należy spalić co jest jedynym godnym sposobem jej zniszczenia.

b. Flaga może pozostawać na maszcie od świtu do zmroku. Jeśli pozostaje dłużej musi być dobrze oświetlona.

c. Nie należy wywieszać flag w dni deszczowe i przy wyjątkowo silnym wietrze.

d. Flaga nie może nigdy dotknąć podłogi, ziemi, bruku lub wody.

§ 6

a. Na jednym maszcie można umieścić tylko jedną flagę.

b. Wszystkie maszty muszą być jednakowej wysokości. Odległość między masztami nie może być mniejsza niż 1/5 wysokości masztu.

c. Jeśli stawia się 2 do 5 masztów najlepiej ustawić je w rzędzie. W wypadku większej liczby masztów można ustawić je również w kole lub półkoła. W środku koła można ustawić wyższy maszt, przeznaczony dla flagi państwowej.

d. Jeśli są 2 lub 4 maszty, kolejność jest następująca: od lewej do prawej, patrząc od strony ulicy lub publiczności. Jeśli są 3 maszty, kolejność jest następująca: maszt środkowy, maszt lewy, maszt prawy. Jeśli masztów jest więcej, kolejność jest od lewej do prawej z tym, że na pierwszym i ostatnim maszcie w rzędzie umieszcza się flagę zajmującą miejsce najwyższe w hierarchii.

e. Hierarchia flag jest następująca: flaga państwowa, flaga województwa, flaga powiatu, flaga gminy, flaga służbowa (policji, poczty, straży pożarnej itp.), inne flagi (instytucji, uczelni, szkoły, klubu sportowego, przedsiębiorstwa itp.).

f. Wśród flag zajmujących to samo miejsce w hierarchii, pierwszeństwo przysługuje władze gospodarza.

g. Wszystkie flagi muszą mieć jednakową szerokość (wysokość).

h. Szerokość flagi na maszcie stojącym nie może być mniejsza niż 1/6 wysokości masztu lub większa niż 1/4 wysokości masztu. Szerokość flagi na maszcie skośnym umocowanym pod kątem do ściany lub słupa nie może być mniejsza niż 1/3 długości masztu lub większa niż 1/2 długości masztu.

§ 7

Jeśli flagę wywiesza się pionowo górny skraj flagi musi być po lewej stronie. Dotyczy to flag bez godła lub herbów.

W wypadku flag z godłem lub herbem należy wykonać banner (flagę pionową), na której godło lub herb będzie we właściwej pozycji.

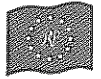
§ 8

W dniach żałoby ogłoszonej przez władze państwowe lub lokalne:

a. Rano wciąga się flagę na szczyt masztu po czym powoli opuszcza się ją do połowy wysokości masztu.

b. Wieczorem podnosi się flagę na chwilę znów na szczyt masztu po czym powoli opuszcza się ją na dół i zwija.

c. Jeśli flaga umieszczona jest na maszcie skośnym umocowanym pod kątem do ściany lub słupa, na maszcie tuż nad flagą zawiązuje się czarną wstęgę.

Aneta Szydłowska

POSZUKIWANIE PRACY W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ

Jednym z priorytetowych praw Zjednoczonej Europy jest zasada swobodnego przepływu osób. Oznacza to, że wszyscy obywatele UE korzystają z prawa do osiedlania się, podejmowania działalności gospodarczej lub świadczenia usług na obszarze Wspólnot. Nieodzownym prawem swobody przepływu pracowników jest również dostęp do mieszkań i ich własność oraz prawo pobytu w celu zatrudnienia, zgodnie z przepisami krajowymi państwa przyjmującego. Dostępne są wszystkie prywatne i publiczne miejsca pracy, za wyjątkiem tych, które związane są z suwerennością narodową, na przykład policja, armia czy dyplomacja.

Swoboda przemieszczania się pracowników jest kamieniem węgielnym unijnego rynku. Oznacza to, że każda osoba może zmienić miejsce swego zamieszkania, w celu poszukiwania zatrudnienia. Tym samym rzecz jasna zostawia się zniwelowaną nierównowagę pomiędzy obszarami o wysokim poziomie zatrudnienia a wysoką stopą bezrobocia w UE. W związku z tym celowe wydaje się nawiązanie do takich kwestii jak problemy językowe, które powodują, że swoboda przemieszczania się pracowników nie jest w rzeczywistości tak atrakcyjną propozycją.

Swoboda przepływu pracowników stanowi jedną z czterech wolności rynku wewnętrznego Unii - obok swobody przepływu towarów, usług oraz kapitału. Prawo do swobodnego przemieszczania się przysługuje obywatelom którzy są: osobami korzystającymi z prawa do tworzenia przedsiębiorstw, pracownikami najemnymi lub osobami świadczącymi usługi na terytorium krajów UE. Prawo do swobodnego przepływu pracowników obejmuje: prawo do swobodnego poruszania się po terytorium członkowskim, prawo do poszukiwania zatrudnienia w innym państwie Wspólnot, prawo pobytu w państwie członkowskim w celu świadczenia pracy, prawo do pobytu w państwie członkowskim po ustaniu zatrudnienia. Powyższe prawa nie obejmują zatrudnienia w administracji publicznej.

Nie ulega wątpliwości, że niektóre z państw członkowskich UE, już obecnie poszukują poza swoimi granicami pracowników w pewnych określonych zawodach i sektorach. W niedalekiej przyszłości tendencja ta będzie narastać. Wynika to bowiem z sytuacji demograficznej, a mianowicie starzenia się społeczeństwa zachodnioeuropejskiego oraz z niskiego przyrostu naturalnego. Analizując wpływ migracji zarobkowych w państwach członkowskich Wspólnoty należy stwierdzić jednoznacznie, że unijni pracodawcy nie będą zainteresowani masowym zatrudnieniem pracowników, natomiast będą gotowi zatrudniać grupę o określonej specyfice i kwalifikacjach. Wszystko to będzie wynikało z aktualnej sytuacji na rynku pracy. Unijny rynek

pracy, przez swą nieelastyczność, wykazuje bardzo duże zróżnicowanie; charakteryzując się strukturalnym niedoborem popytu na pracę, zwłaszcza nisko wykwalifikowaną siłą roboczą i to niezależnie od poziomu bezrobocia.

Nim przejdę do dalszych rozważań zastanówmy się przede wszystkim jak sformułować definicję "pracownika" i "bezrobotnego" w kontekście prawa wspólnotowego.

Pojęcie pracownika oraz bezrobotnego w świetle prawa wspólnotowego

Kim jest właściwie pracownik? Dzięki wzajemnej współpracy szeregu prawników Wspólnoty oraz Trybunału Sprawiedliwości została opracowana ogólna definicja. I tak w sprawie Levin przeciwko Ministerstwu Sprawiedliwości (postępowanie 53/81, ECR 1982 r., s.1035) Trybunał stwierdził, że w art. 48 musi być dokładnie zdefiniowane pojęcie pracownika. Istotą tego, kim jest pracownik, wyjaśnia sprawa Lawrie - Blum (postępowanie 66/85, ECR 1986 r., s. 2121). W tym właśnie przypadku Trybunał orzekł, że w celu uzyskania wynagrodzenia pracownik świadczy pod czymś nadzorem usługę mającą wartość ekonomiczną. W sprawie Levin Trybunał stwierdził, że termin "pracownik" dotyczy także osób pracujących na pół etatu, na okres stały lub czasowo. W związku z tym nie trzeba zatrudniać osoby na czas nieokreślony, można w tej sytuacji pomyśleć o osobach pracujących sezonowo np. latem, a także o kimś kto pracuje na pół etatu, czy kimś kto pracuje kilka godzin tygodniowo. Natomiast w sprawie Hoechst (postępowanie 56 - 69, ECR 1972 r., s. 0927) Trybunał orzekł, że pracownikiem jest osoba, która właśnie straciła pracę, ale jest w stanie podjąć inną.

Kim jest osoba bezrobotna? Trybunał w sprawie R v Secchi [1/75] ETS orzekł, że osoba bezrobotna to taka osoba, która aktywnie poszukuje pracy. W sprawie Antonissen [C 292/89] ETS - (dotyczy brytyjskiego postępowania o wydalenie z Wielkiej Brytanii wędrującego się przez 3 lata narkomana, który nie chciał podjąć pracy; Antonissen zastąpił się tezą, że poszukuje pracy w Wielkiej Brytanii) - Trybunał orzekł, że nie jest wystarczające oświadczenie, że dana osoba poszukuje pracy, ale warunkiem jest aby zaistniały możliwości podjęcia pracy. Trybunał orzekł, że kraj członkowski posiada możliwość wydalenia takiej osoby ze swego terytorium wtedy gdy osoba nie znalazła pracy w ciągu 6 miesięcy, chyba że taka osoba udokumentuje, że poszukuje pracy i ma realną szansę ją dostać.

Wspomnieć należy również, że osoby poszukujące pracy powinny posiadać prawo pobytu (Dyrektywa 360/68 EWG). Swobodny przepływ pracowników w ramach Wspólnot Europejskich.

Podstawowe uregulowania prawne dotyczące swobody przemieszczania się pracowników znajdują się w artykule 3c traktatu WE, traktującego o zasadach tworzenia Rynku Wewnętrznego oraz charakteryzującego się zniesieniem wszelkich barier w swobodnym przemieszczaniu towarów, usług, osób i kapitału. Ponadto wyżej wspomniane uregulowania prawne można również znaleźć w artykułach: od 48 do 51 - dotyczą pracowników; od 52 do 58 - dotyczą praw osiedlania się oraz artykułów od 59 do 66 - dotyczących usług. Warto również zapoznać się z treścią Dyrektywy 90/364/EWG - dotyczy ona ludzi dysponujących wolnymi środkami, czyli tych, którzy się finansują. Reasumując można stwierdzić, że dyrektywa ta dotyczyć będzie głównie osoby, która ma wystarczający kapitał i nie wymaga opieki społecznej państwa, do którego się przemieszcza. Czyli jeżeli jestem biznesmenem posiadającym odpowiedni stan konta, to mogę pojechać do dowolnego kraju członkowskiego, kupić sobie dom, osiedlić się i nie potrzebuję takich rzeczy jak: zasiłek czy pomoc lekarska.

Zgodnie z art. 48 Traktatu Swoboda przepływu osób obejmuje również zakaz dyskryminacji - ze względu na wynagrodzenie i pozostałe warunki zatrudnienia; - ze względu na narodowość, pomiędzy pracownikami pochodzącymi z państw członkowskich. Artykuł 48 wprowadza także ograniczenia w odniesieniu, do służ administracji publicznej.

Następna kwestia do rozważenia to korzyści, jakie wypływają z prawa wspólnotowego dotyczącego pracowników, którzy zamierzają w przyszłości osiedlić się w miejscu zatrudnienia. Korzyści te są rozszerzone na członków rodziny pracownika (małżonkowie oraz dzieci do 21 roku życia będące na ich utrzymaniu). Zgodnie z art. 48 i prawem pochodnym, rodziny pracowników są upoważnione do korzystania z takich samych praw jak on sam. Definicja rodziny dla celów swobodnego przemieszczania się pracowników została ujęta w artykule 10 Rozporządzenia Rady 1612/68/EWG. Korzyści jakie czerpie współmałżonek i dzieci z prawa swobodnego przemieszczania pracowników zostały zawarte w art. 11 Rozporządzenia Rady 1612/68/EWG, które zapewnia, że jeżeli dany pracownik podejmuje pracę w jednym z krajów UE, to jego rodzina ma prawo do podejmowania działalności na tych samych warunkach co on. Przykład: dotyczy sprawy Demirel - Cypryjczyka odbywającego staż medyczny w Niemczech, pracującego na pół etatu. Ów Cypryjczyk poślubił Angielkę pracującą również w Niemczech. Demirel pragnął pracować na pełny etat. Zgodnie z art. 11 Traktatu - jeżeli posiada odpowiednie wykształcenie to może podjąć pracę interesującego go zawodu. Cypryjczyk uzyskał prawo do prowadzenia praktyki lekarskiej, zgodnie z zasadami swobody przemieszczania się, która objęła go dzięki małżeństwu z Angielką (sprawa Demirel, postępowanie 12/86, ECR/1987, s. 3719).

Chciałabym również zwrócić uwagę na kwestię dotyczącą dzieci, które nie ukończyły 21 roku życia, lub przebywają na utrzymaniu rodziców. Status dziecka został określony w artykule 12 rozporządzenia i zapewnia, że dzieci pracownika mają prawo do dostępu do powszechnej edukacji, nauki oraz wszelkiego rodzaju kursów szkolenia zawodowego. Jeżeli natomiast obywatel państwa członkowskiego korzysta - zgodnie z art. 48 - ze swojego prawa do podejmowania pracy w innym państwie Wspólnot, to w związku z tym jego dzieci mają takie samo prawo do traktowania jak dzieci obywateli państwa, w którym on pracuje.

Omówione zostało już pojęcie pracownika, bezrobotnego oraz korzyści, jakie czerpią rodziny i współmałżonkowie pracowni-

ków, przejdźmy więc teraz do poszukiwania pracy w innych krajach członkowskich.

Poszukiwanie pracy w innym państwie członkowskim

Będąc obywatelem jednego z krajów członkowskich, można wjechać do innego kraju za okazaniem dowodu osobistego lub paszportu, przebywać tam 3 lub 6 miesięcy (w zależności od kraju) w celu poszukiwania pracy. Okres poszukiwania zatrudnienia może ulec przedłużeniu, uzależnione jest to od wnioskodawcy, który może udowodnić, że aktywne poszukiwanie pracy i ma szansę aby ją znaleźć (listy, spotkania ...). Szukanie pracy na terytorium innego państwa członkowskiego, leży w sferze swobodnej woli zainteresowanego, który nie musi mieć uprzedniej zgody na wyjazd do innego kraju, poza przypadkiem wyjazdu przez upływem 4 tygodni, podczas którego zainteresowany powinien pozostawać w dyspozycji organu służby zatrudnienia kraju właściwego. Zainteresowany nie musi również przedstawiać, że jest pracownikiem migrującym. W okresie poszukiwania pracy za granicą, osoba poszukująca wraz z rodziną zachowuje wszelkie świadczenia socjalne nabyte w kraju pochodzenia. Mają oni prawo do nagłej opieki medycznej (formularz E - 119 - potwierdzający przynależność do systemu ubezpieczeń społecznych; formularz E - 119 wydawany jest przez wydział ubezpieczeń społecznych przed wyjazdem).

Po znalezieniu pracy należy ubiegać się o kartę pobytową, którą zwykle wydaje się na 5 lat, jeśli umowa o pracę opiera się na czas nieokreślony i podlega ona, w zależności od kraju przedłużeniu. Karta pobytowa jest przyznawana automatycznie przez organy kraju, w którym pragnie zamieszkać osoba, pod warunkiem że udokumentuje środki konieczne do życia, nie ubiega się o pomoc społeczną w kraju przyjmującym i nie stanowi zagrożenia dla porządku publicznego. Pracownik może również podjąć pracę bez oczekiwania na kartę pobytową. W tym celu nie trzeba ubiegać się o żadne zezwolenie. W momencie rozpoczęcia pracy zainteresowany i jego rodzina objęty zostaje systemem ubezpieczeń społecznych w kraju zatrudnienia.

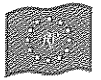
Prawo wjazdu na terytorium innego państwa członkowskiego oraz prawo pobytu pracowników i członków rodzin pracowników zostało uregulowane dyrektywą 68/360 z roku 1986 o zniesieniu barier wjazdowych i pobytowych dla pracowników krajów członkowskich i członków ich rodzin wewnątrz wspólnoty.

Analizując problematykę poszukiwania pracy w innym kraju członkowskim warto zwrócić uwagę na barierę językową oraz na kwestię uznawalności dyplomów i wykształcenia zawodowego. W celu prowadzenia skutecznego poszukiwania pracy należy dobrze opanować język kraju przyjmującego i przed wyjazdem dowiedzieć się o sytuację na rynku pracy.

Wobec braku możliwości ujednolicenia unijnych systemów kształcenia przyjęto zasadę wzajemnego zaufania polegającej na uznawaniu wszystkich tytułów nadawanych w państwach członkowskich. Jedynie tylko w nielicznych przypadkach wykonywanie danego zawodu, może być zobligowane zdaniem dodatkowych egzaminów zawodowych.

Zasiłki dla bezrobotnych poszukujących pracy zostają utrzymane pod następującymi warunkami:

- przed wyjazdem bezrobotny musi się zapisać do Agencji pracy ostatniego kraju, w którym pracował i prowadził poszukiwanie pracy przez co najmniej cztery tygodnie,
- w opuszczanym kraju uprzedził urząd, który jest odpowiedzialny za zasiłki, a następnie poprosił o formularz E 303,

- w kraju, w którym bezrobotny będzie poszukiwał pracy należy zapisać się w ciągu 7 dni do Agencji pracy oraz przedłożyć formularz E 303.

W nowym kraju zasiłek dla bezrobotnych wypłacany jest maksymalnie przez trzy miesiące (chyba, że w kraju pochodzenia wygasło do niego prawo).

W celu zachowania zasiłku dla bezrobotnych w innym państwie członkowskim wydawane jest zaświadczenie, w którym zawarte są następujące okoliczności:

- posiadanie przez bezrobotnego prawa do świadczeń pieniężnych,
- termin, w ciągu którego bezrobotny musi się zarejestrować jako poszukujący pracy,
- datę, od której bezrobotny przestał pozostawać w dyspozycji służb zatrudnienia państwa właściwego,
- kwotę świadczenia, jaką trzeba wypłacić bezrobotnemu w państwie, w którym poszukuje pracy; (kwota ta, podlega przeliczeniu na walutę państwa przyjmującego).

Bezrobotny, który zamierza poszukiwać pracy w innym państwie członkowskim winien wystąpić o wydanie owego zaświadczenia przez planowanym wyjazdem. Natomiast jeżeli tego nie uczynił z różnych powodów, o wydanie zaświadczenia występuje instytucja państwa przyjmującego, która informuje również bezrobotnego o ciążyących na nim obowiązkach. Instytucja państwa przyjmującego informuje instytucję państwa właściwego o dacie rejestracji bezrobotnego oraz o rozpoczęciu wypłacania świadczeń finansowych dla bezrobotnych.

Poszukiwanie pracy w innym państwie członkowskim bez opuszczania granic kraju pochodzenia

Wszystkie informacje na temat podjęcia pracy w jednym z krajów członkowskich są udzielane między innymi przez "eurodawców" ANPE, APEC i OMI (agencje ds. zatrudnienia), którzy dzięki europejskiej sieci EURES proponują zatrudnienie. Europejska sieć EURES gromadzi agencje pracy krajów Europejskiego Obszaru Gospodarczego, wymieniające informacje o rynku pracy i oferty zatrudnienia, które mogą zainteresować poszukujących pracę w innych państwach członkowskich.

EURES - European Employment Service, sieć ta powstała w 1994 r. na podstawie rozporządzenia 1612/68, w celu informowania doradztwa i pośrednictwa dla szukających pracy w całej Europie. Pracuje ok. 500 "eurodoradców" do spraw zawodowych. Mają oni dostęp do bazy danych zawierającej międzynarodowe oferty pracy wybrane ze wszystkich uczestniczących krajów. Dostępne są one na stronach internetowych EURES - u oraz Europ Direct.

System EURES składa się z dwóch głównych komponentów, są to:

1. eurodawcy,

2. system telekomunikacyjny umożliwiający dostęp do następujących usług:

- centralna baza danych określająca wolne miejsca pracy w poszczególnych krajach,
- centralna baza danych o warunkach pracy i życia w poszczególnych krajach,
- system poczty elektronicznej, dzięki któremu eurodawcy mogą sprawnie porozumiewać się w ramach całej sieci.

Informacje zawarte w EURES pozwalają odpowiedzieć na wiele pytań z zakresu: sytuacji na rynku pracy, zezwoleń na pobyt, wymaganych dokumentów, informacji nt. dostępnych prac oraz warunków pracy i kosztów edukacji i opieki zdrowotnej, porówny-

walności kwalifikacji.

Obecnie EURES jest ważnym instrumentem wspierającym mobilność pracowników w Europie. Dzięki krajowym systemom komputerowym służb zatrudnienia kraje członkowskie mają dostęp do sieci. Najważniejszą częścią systemu stanowi baza o ofertach pracy tzw. "euro - oferty", które obejmują m.in. oferty dla różnych grup zawodowych, oferty o sektorach, w których występują powiązania międzynarodowe np.: turystyka, hotelarstwo oraz ofert wymagające znajomości języków obcych i doświadczenia w innych krajach.

Otrzymanie zasiłku w razie utraty pracy

W razie utraty pracy obywatelstwo pracownika nie ma znaczenia. Ma on takie same prawa, jak obywatel kraju w którym pracuje.

Jeśli zerwanie umowy o pracę było niezawinione, obliczenie i wypłata świadczeń zależy od kraju, w którym pracownik stracił pracę. Obliczenie uwzględnia wcześniejsze okresy pracy i składki w krajach członkowskich. Obowiązuje podstawa obliczania ostatniego kraju zatrudnienia.

Natomiast, gdy pracownik graniczny utraci pracę otrzymuje zasiłek w kraju zamieszkania. Jeśli jego godziny pracy zostaną zredukowane lub stają się nieregularne (odszkodowanie wypłaca kraj, w którym pracował).

Użyteczne adresy:

- Urząd Migracji Międzynarodowej (OMI) - 44, rue Bague - 75732 Paryż cedex 15 - tel. 01 53 69 53 70 - fax. 01 53 69 53 69 - omi.scom@wanadoo.fr - <http://www.omi.social.fr>
- ANPE - OMI, Espace emploi international (Międzynarodowy obszar zatrudnienia) - 48, bd de la Bastille - 72012 Paryż - tel. 01 53 02 25 50 - fax. 01 53 02 25 95
- Wydział odpowiedzi "Citoyens d'Europe - Europe Direct: B.P. 172 - L - 1017 Luksemburg - tel. 0800 90 9700 - <http://europa.eu.int/citizens>
- Association pour l'emploi des cadres (APEC) (Stowarzyszenie na rzecz zatrudnienia kadr) - 51, Bd Brune - 75689 Paryż - tel. 01 40 52 20 00 fax. - 01 45 39 63 60 - 3615 APEC

Osoby zainteresowane pracą w organizacjach międzynarodowych, powinny spełniać następujące warunki:

- znać biegle język angielski i dobrze inny język obcy (w niektórych przypadkach francuski lub angielski biegle a drugi z nich dobrze)
- mieć wykształcenie i doświadczenie zawodowe stosowne do stanowiska, o jakie się ubiegają, a opisy stanowisk i potrzebnych kwalifikacji znajdują się na stronach internetowych organizacji międzynarodowych, których adresy podaję niżej:

www.nato.int/organisation/vacancies

www.unesco.org/per

www.osce.org/employment

www.who.int/per/vacancies

www.iaea.org/worldatom/Jobs

www.wipo.int

www.un.org/Depts/OHRM

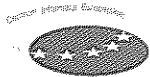
www.unfccc.de/secretariat/unfccc_vacancy_announcements

www.coe.fr

www.unep.org/vac

www.unchc.org/vacancy

Pod ww. adresami znajdują się również formularze.

Maciej Warbiński

Polskie stanowisko w negocjacjach

W ostatnim czasie Polska zmieniła swoje stanowisko w negocjacjach z Unią Europejską. Skróciliśmy nasze propozycje okresu przejściowego na nabywanie nieruchomości rolnych i leśnych z 18 do 12 lat. Okres przejściowy na drugie domy (ang. secondary residence - co należałoby dosłownie tłumaczyć jako wtórne miejsce zamieszkania, a chodzi tu właśnie o nieruchomości nabyte w celu czasowego w nich przebywania w pewnych porach roku) skrócono do lat siedmiu, następnie zrezygnowano z okresu przejściowego na ziemię nabywaną w celach inwestycyjnych oraz dopuszczono nabycie gruntów rolnych przez rolnika z UE, jeśli wcześniej będzie ją dzierżawić przez co najmniej trzy lata, przy czym zwolnienie to nie dotyczy osób prawnych.

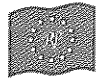
Zmiany w naszym stanowisku idą w ślad za rozwiązaniami rekomendowanymi przez Komisję Europejską, choć nadal istotnie się od nich różnią. W swej propozycji na tym obszarze Komisja uznała, że najlepszy będzie 7-letni okres przejściowy na handel nieruchomościami rolnymi i leśnymi oraz 5 letni okres przejściowy dla "drugich domów". Komisja odrzuciła polską propozycję okresu przejściowego na nabywanie ziemi w celach inwestycyjnych. Zdaniem Brukseli taki okres przejściowy nie leży ani w interesie Polski potrzebującej inwestycji bezpośrednich ani - co oczywiste - w interesie inwestorów. Jak widać nowy rząd ocenił tę kwestię podobnie. W propozycji Komisji znalazło się jeszcze jedno istotne zastrzeżenie, często pomijane w mediach. Ograniczenia w nabywaniu nieruchomości rolnych i leśnych nie mają dotyczyć osób fizycznych. Według Komisji większe zagrożenie dla polskich rolników stwarzają ewentualne inwestycje przedsiębiorstw zajmujących się produkcją rolną. Jak widać nasz rząd i tu częściowo podzielił zapatrywania KE. Pamiętajmy jednak, że w negocjacjach akcesyjnych rola komisji jest dość ograniczona. Negocjujemy bardziej z 15 państwami członkowskimi niż ze zjednoczoną Europą. Propozycje te są jednak punktem wyjścia negocjacji.

Zdaniem niektórych naszych polityków grozi nam wycucie z własności we własnym kraju. Opinia ta opiera się na dwóch

argumentach: po pierwsze - wejście do Unii Europejskiej ma spowodować falę żądań ze strony byłych mieszkańców naszych Ziem Odzyskanych, po drugie między ceną ziemi w Polsce a w krajach Unii jest tak duża różnica, że spowoduje to gwałtowny wykup polskiej ziemi.

W społecznym odczuciu zwrot nieruchomości będących niegdyś w obcych rękach jest w jakiś sposób powiązany z integracją europejską, jednak prawo wspólnotowe na taki związek nie pozwala. Przede wszystkim, wbrew temu co czasem można zrozumieć z niektórych publikacji prawo unijne nie reguluje wszystkiego. Fakt, często można mieć wrażenie, że reguluje za dużo, zwłaszcza gdy czytamy o normach regulujących krzywiznę banana czy długość ogórka. Poza obszarem zainteresowania prawa wspólnotowego leży jednak większość norm, które tradycyjnie przynależą do prawa cywilnego. Brak jest regulacji, które określałyby na poziomie ponadnarodowym takie podstawowe kwestie jak ochrona własności, zasiedzenie, czy ustrój sądów cywilnych. Co więcej, brak jest podstaw by przypuszczać, iż w przyszłości stanie się to przedmiotem zainteresowania prawa wspólnotowego. Przypomnę, że w skład UE wchodzi państwa, które pochodzą z bardzo odległych tradycji prawnych. Największe różnice są oczywiście między systemem kontynentalnym a common law, ale nie oznacza to, że między Francją a Niemcami czy Szwecją nie ma różnic. Różnice są i to na tyle duże, by wykluczyć możliwość wydania tu jakiś norm, na które przystałyby wszystkie zainteresowane kraje, zresztą nie wydaje się to konieczne. Wobec tego nawet po przystąpieniu Polski do Unii i po upływie wszystkich ewentualnie wynegocjowanych okresów przejściowych o przyznaniu komuś własności rozstrzygać będzie polski sąd na podstawie polskiego prawa. Także o reprivatyzacji będzie decydować polski rząd, polski parlament i jak pamiętamy - prezydent.

Natomiast różnice w cenach ziemi rzeczywiście przemawiają na niekorzyść naszego kraju. Jedynie w Szwecji cena ziemi rolnej jest zbliżona do cen polskich. W tym przypadku wynika to jednak z wyjątkowych warunków klimatycznych

i niskiej jakości ziemi w Szwecji. W pozostałych krajach piętnastki ceny są kilka lub nawet kilkunastokrotnie wyższe niż w Polsce. Właśnie okres przejściowy ma służyć przede wszystkim wyrównaniu tych różnic.

Okresy przejściowe na nabywanie ziemi nie są niczym nowym w historii integracji europejskiej. Niemal wszystkie państwa wstępujące do Unii a wcześniej Wspólnot Europejskich zastrzegały na jakiś czas ochronę swej własności. Najczęściej okresy przejściowe dotyczyły nabywania przez cudzoziemców tzw. drugich domów (domków letniskowych). Państwa nowowstępujące domagały się ich wprowadzenia, by bogaci obywatele starych państw członkowskich nie wykupili działek położonych w najbardziej atrakcyjnych turystycznie regionach. Taki okres przejściowy uzyskała Szwecja, Finlandia i Austria. W Austrii zwlekano z wprowadzeniem prawa unijnego. We wszystkich wyżej wymienionych krajach okresy przejściowe były krótsze (5 lat) niż proponuje to nasze - nawet zmienione - stanowisko negocjacyjne. Podobne okresy przejściowe zastrzeżono w traktatach akcesyjnych zawartych przez Grecję i Portugalię. O okresy przejściowe dotyczące nabywania nieruchomości wnioskuje również nasi sąsiedzi, jednak zarówno Czesi jak i Węgrzy zaproponowali okres dziesięcioletni.

Rozważania o tym problemie można zacząć od odwrócenia głównego hasła polskich eurosceptyków. Zamiast mówić o "masowym wykupie" możemy postawić pytanie czy grozi nam masowa wyprzedaż? Ta pozornie drobna różnica pokazuje, że wyzucie Polaków z własności ziemi może nastąpić wtedy, gdy znajdą się chetni by tę ziemię sprzedawać. Tak dochodzimy do innego problemu, również ważkiego w obliczu negocjacji przedakcesyjnych: po pierwsze - jak zapewnić polskim rolnikom godziwe zyski z gospodarstw, po drugie - jak prowadzić politykę strukturalną tak, by gospodarstwa rolne miały racjonalną wielkość a równocześnie tak, by kilka gospodarstw w skali regionu nie kumulowało zysków, pozbawiając pozostałe szans na przetrwanie. Tu pojawia się pytanie: co zrobić z osobami odchodzącymi z rolnictwa? W obu przypadkach pomoc Unii może nam się bardzo przydać.

W państwach Unii Europejskiej znaczący procent dochodów rolników stanowią różne formy dotacji. Unijni rolnicy dotowani są nie tylko w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, ale również z budżetów poszczególnych państw członkowskich. W najlepszych latach Wspólnej Polityki Rolnej (pierwsza połowa lat 80-ych), blisko 50 % dochodów francuskich rolników pochodziło z dotacji. Unia stara się obecnie ograniczyć wsparcie dla rolnictwa, ale wciąż są to kwoty, które dla naszych rolników stanowiłyby ogromne wsparcie.

W Polsce do dziś brakuje spójnej polityki strukturalnej wspierającej zmiany w rolnictwie. Istniejące w minionym systemie ograniczenia w swobodnym obrocie ziemią zostały zniesione a na ich miejsce nie wprowadzone żąd-

nych systemowych rozwiązań, które wspierałyby zmiany na wsi albo przynajmniej zapobiegały dalszemu rozdrabnianiu gospodarstw. We wszystkich państwach Unii Europejskiej, obok wspierania produkcji rolnej, istnieje także wsparcie dla przemian strukturalnych. Brakuje w naszym kraju instytucji na wzór francuskich SAFER - funduszy w formie spółek prawa handlowego, zarządzanych przez władze samorządowe, które udzielają rolnikom korzystnych pożyczek i aktywnie uczestniczą w obrocie ziemią. Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa jest mało aktywna. Często na ziemi kupionej od Agencji tworzone są kilkusethektarowe gospodarstwa, które stanowią dla pozostałych rolników w regionie tak samo nierówną konkurencję jak spodziewane inwestycje kapitałowe z UE.

Stosunkowo niedawno pojawiło się nowe hasło - postawienia tamy cudzoziemskim nabywcom poprzez swoiste regulacje prawne, które mają dotyczyć tak samo Polaków jak i cudzoziemców, lecz dla tych drugich tylko będą stanowiły dolegliwość. Pomysł ten jest równie stary, co bardzo ryzykowny. Wiele państw członkowskich dzisiejszej piętnastki próbowało i nadal próbuje poprzez przepisy rzekomo równorzędnie traktujące swoich i obcych chronić przed cudzoziemcami swój rynek zbytu, pracy i nieruchomości. By takim zachowaniem przeszkodzić powstał Europejski Trybunał Sprawiedliwości w Luksemburgu. Prawo europejskie nakazuje jednakowo traktować obywateli wszystkich państw członkowskich. Odstępstwa od tej zasady są wyjątkowe. Obok okresów przejściowych takie odstępstwa mogą być uzasadnione szczególnie ważnym interesem państwa, np. ochroną zdrowia publicznego czy koniecznością ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Nawet w tym celu ustanowione przepisy są badane przez Trybunał. Grecja jeszcze po przystąpieniu do struktur europejskich utrzymała swoje przepisy ograniczające obrót ziemią w terenach nadgranicznych. Ograniczenia te dotyczyły przede wszystkim cudzoziemców (tu dodajmy, że ze względu na specyfikę terytorium Grecji, za tereny nadgraniczne uznawano około połowy jej terytorium). Trybunał stwierdził, iż takie przepisy są zbyt daleko idące, a ustanowione obostrzenia nieadekwatne do zakładanych celów. Ostatnio ETS wydał wyrok w sprawie obywatela niemieckiego, który usiłował nabyć działkę rekreacyjną na terenie Austrii. Choć Austria uzyskała okres przejściowy na "drugie domy" Trybunał w tej sprawie uznał, że kwestionowane przepisy są bardziej restryktywne niż te, które Austria wynegocjowała. W przypadku orzeczenia przez Trybunał o niezgodności działań jakiegoś państwa z traktatami naraża się ono na różne sankcje. Ekstremalnym przypadkiem jest możliwość nałożenia na państwo członkowskie kary pieniężnej, co miało miejsce do tej pory tylko raz. Na Grecję nałożono karę w wysokości 400 tys. euro dziennie za brak implementacji dyrektywy o odpadach komunalnych. Jak widać ze stanowieniem norm, które mają być barierą przed cudzoziemcami należy być ostrożnym.

Monika Wulf-Mathies
Członek Komisji Europejskiej, odpowiedzialna za politykę regionalną

Przyszłość polityki strukturalnej Unii Europejskiej

Komisja Europejska proponuje w swej "Agendzie 2000" scenariusz przyszłej wspólnotowej polityki strukturalnej, który ma być zarazem sprawiedliwy i wyważony. Od ukazania się tego dokumentu liczne idee i sugestie wychodzące z przeróżnych źródeł zasilily owocną debatę na temat przyszłości polityki strukturalnej.

Przedstawiciele Komitetu Regionów intensywnie uczestniczyli w refleksji nad reformą Funduszy Strukturalnych - na przykład podczas Forum na temat spójności. Pierwsza Komisja Komitetu pogłębiła ten wkład przez opracowanie opinii w tej kwestii (sprawozdawcy: Manuel Fraga Iribarne i Rembert Behrendt). Komisja Europejska wyłoniła następujące priorytety:

Po pierwsze, Fundusze Strukturalne pozostaną najlepszym instrumentem umacniania gospodarki regionów słabiej rozwiniętych oraz promowania spójności ekonomiczno-społecznej we Wspólnocie. Zadania polegające na konkretnym wspieraniu regionów opóźnionych w rozwoju, na walce z marginalizacją i na promowaniu restrukturyzacji i rozwoju zasobów ludzkich będą kontynuowane. Jednocześnie przystąpienie krajów Europy Środkowo-Wschodniej (PECO) odbywać się będzie równoległe do ich stopniowej integracji z polityką strukturalną. Agenda 2000 ustala ramowe warunki tego procesu.

Cele nowej generacji programów są następujące:

- wspieranie wzrostu, który będzie zarazem generował miejsca pracy i będzie miał charakter długofalowy;
- podniesienie zdolności adaptacyjnych i innowacyjnych regionu;
- walka z bezrobociem przez mobilizację dodatkowych potencjałów wzrostu oraz przez rozwinięcie zasobów ludzkich na szerszym froncie.

Po drugie, zwiększenie spójności ekonomicznej i społecznej zgodnie z obecnymi warunkami ramowymi zakłada jeszcze większą skuteczność i przejrzystość wspólnotowej polityki strukturalnej i jej skoncentrowanie zarówno na płaszczyźnie geograficznej jak i tematycznej.

Głównymi zasadami reformy są koncentracja, wzrost skuteczności i uproszczenie.

W przyszłości musimy używać dostępnych zasobów w skoncentrowany i skoordynowany sposób i uzupełniać je polityką wzrostu zatrudnienia na szczeblu państwowym i wspólnotowym.

Zatem opracowanie programu dla regionów Celu 2 - wybranych w oparciu o te kryteria - nie powinno już skupiać się na pocho-

wach rozwoju. Cel 2 musi stać się instrumentem strategicznym pozwalającym na sprostanie restrukturyzacji i przyczyniającym się poprzez koncepcję zintegrowanego rozwoju międzysektorowego, do promowania drożnych struktur ekonomicznych i konkurencyjnych długoterminowych miejsc pracy.

Podniesienie konkurencyjności regionu dzięki nowym programom Celu 2 zakłada istnienie skoordynowanych środków w materii infrastruktury i przepływu usług między miastem a wsią, globalnej strategii rozwoju przemysłu, która ma na względzie wielkość dziedzictwa kultury, turystyki i formacji oraz jest świadoma skutków zagospodarowania danego terytorium.

Komisja Europejska liczy na przyszłą pomoc Komitetu Regionów zwłaszcza w zdefiniowaniu zasady partnerstwa. Aktywny udział lokalnych i regionalnych społeczności w opracowaniu, wdrażaniu i ocenie programów podniesie jakość przyszłej polityki strukturalnej. Komisja Europejska będzie próbować poprzez nowe przepisy, które zostały przedstawione wiosną 1998 roku umocnić zasadę partnerstwa.

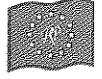
Kontynuowane będzie upraszczanie powstawania i wdrażania programów w ramach nowych Funduszy Strukturalnych. Obecna procedura programowania jest zbyt długa i skomplikowana. Liczba czynników odpowiedzialnych za programy jest zbyt wielka, a ich zadania źle określone. W przyszłości trzeba będzie wyraźnie oddzielić wytyczanie celów i priorytetów i zatwierdzanie programów od ich realizacji. Decentralizacji wdrażania programów będzie towarzyszyć zobowiązanie państw i regionów do informowania i regularnego przedstawiania sprawozdań, skrupulatnego badania systemów kontroli państw członkowskich i dokonywanie oceny skoncentrowanej na praktyce.

Propozycje Komitetu Regionów mające na względzie określenie zadań poszczególnych czynników w ramach obowiązującego porozumienia i ustalenie celów w materii rozwoju, dziedzin pomocy, zaliczania do odpowiednich Celów, finansowania, obowiązku składania sprawozdań i kontroli, są bardzo interesujące. Będą one przedmiotem szczegółowej analizy podczas opracowywania odpowiednich przepisów.

Reasumując: opinie Komitetu Regionów, jak na przykład szczegółowa analiza skutków rozszerzenia i doskonały raport na temat formy przyszłej wspólnotowej polityki strukturalnej pokazują, że Komitet Regionów potrafi kompetentnie i skutecznie wsluchiwać się w głos lokalnych i regionalnych społeczności w debacie europejskiej.

*Fragment publikacji „La réforme des fonds structurels”
Bruksela 1998*

tlumaczenie z j. francuskiego B. Apostol

Jacques Santer

b. Przewodniczący Komisji Europejskiej

"Agenda 2000": dla silniejszej i szerszej Europy

Wewnętrzne i zewnętrzne środowisko Unii Europejskiej szybko się zmienia. Dziś musi ona bardziej niż w przeszłości skoncentrować się na tym, co najistotniejsze i dawać pierwszeństwo tym dziedzinom działania, do których może wnieść rzeczywistą wartość dodaną. W tym kontekście rola Komisji w reorientacji polityki UE ma, dzięki jej prawu inicjatywy, kluczowe znaczenie. Równocześnie musi ona przemyśleć podejmowane działania i podnieść swe zdolności zarządzania, koordynacji i kontroli. W szerszej i bardziej zróżnicowanej Europie jej rola strażnika wspólnego dobra będzie jeszcze większa niż w przeszłości. Jednak, aby osiągnąć sukces, musi się zreorganizować i unowocześnić.

Rozdziały "Agendy 2000" na temat wyzwania rozszerzenia stanowią "całościowy dokument", o jaki prosiła Komisję Madrycka Rada Europejska. Jego celem jest zarazem wyjaśnienie sposobu, w jaki Komisja badała poszczególne podania o przystąpienie, główne kwestie podnoszone w tych podaniach i możliwie jak najbardziej realistyczny harmonogram otwarcia negocjacji. Wyciąga on podstawowe wnioski i rekomendacje z opinii i przedstawia stanowisko Komisji na temat rozpoczęcia procesu negocjacji przystąpieniowych. Omawia on także kwestie horyzontalne związane z rozszerzeniem oraz dotyczące praktycznych aspektów początkowej fazy negocjacji i umacniania całości strategii przedprzystąpieniowych.

Po dokonaniu obiektywnej i pełnej oceny stopnia, w jakim dziesięć krajów kandydackich spełnia wymagane warunki, Komisja zaleca otwarcie negocjacji przystąpieniowych z Węgrami, Polską, Estonią, Czechami i Słowenią. Cypr otrzymał już zapewnienie od Rady Europejskiej, że negocjacje z nim rozpoczną się sześć miesięcy po zamknięciu Konferencji Międzyrządowej, stosownie do pozytywnej opinii wydanej przez Komisję w 1993 roku.

Nowe ramy finansowe zaproponowane przez Komisję mają pozwolić na finansowanie najważniejszych potrzeb UE w najbliższym okresie: koszty kontynuowania reformy wspólnej polityki rolnej, utrzymanie priorytetu spójności ekonomiczno-społecznej, umocnienia polityki wewnętrznej w dziedzinach, w których interwencja wspólnotowa może przyczynić się do wzrostu gospodarki i zatrudnienia, rozwój pomocy przedakcesyjnej dla krajów kandydujących i skutki pierwszego rozszerzenia.

Komisja ocenia, że na płaszczyźnie budżetowej jej wyzwania mogą być realizowane przy zachowaniu pułapu dochodów własnych, czyli 1,27% PNB UE.

Stwierdza ona, iż system finansowania funkcjonował właściwie i nie przewiduje tak poważnych zmian, że wymagałyby one zmian mechanizmu finansowania określonego postanowieniem "Dochody własne" z 31 października 1994. Reforma dotycząca samej natury dochodów własnych mogłaby zostać podjęta dopiero wówczas, gdyby UE została zmuszona do podniesienia pułapu. Gdyby w stanowiskach budżetowych państw członkowskich pojawiły się poważne modyfikacje, można by rozpatrzyć wprowadzenie generalnego systemu korekt.

Fundusze strukturalne - Finansowe ramy spójności ekonomiczno-społecznej

Rada Europejska z Edynburga postanowiła zwiększyć budżet UE na spójność ekonomiczno-społeczną do 0,46% PNB UE pod koniec bieżącego okresu finansowego (1993-1999). Konieczne jest kontynuowanie tego wysiłku w następnym okresie (2000-2006) dla zapewnienia harmonijnego rozwoju UE i ułatwienia niezbędnej adaptacji zasobów ludzkich. Mimo sporych sukcesów, jakimi polityka spójnościowa mogła się szczycić w ciągu ostatnich lat, pozostaje jeszcze bardzo dużo do zrobienia, zwłaszcza na płaszczyźnie zatrudnienia: bezrobo-

cie nie znalazło w znaczący sposób, szczególnie w licznych regionach słabiej rozwiniętych. Różnice się nawet pogłębiły. W tych warunkach trzeba nadal wspomagać finansowo regiony w najgorszej sytuacji i te, które zaangażowały się z jednej strony w proces restrukturyzacji, a z drugiej w rozwój zasobów ludzkich.

Jeśli chodzi o perspektywy finansowe, to Funduszom Strukturalnym i Funduszowi Spójnościowemu, zostanie przyznane 275 miliardów ecu (ceny z 1997 roku) zamiast 200 miliardów ecu (ceny z 1997 roku), które otrzymywały w okresie 1993-1999. Około 45 miliardów ecu zostanie zarezerwowane na rozszerzenie.

Aby uniknąć poważnych problemów z absorpcją, transfery funduszy strukturalnych i spójnościowego nie powinny przekroczyć 4% PNB jakiegokolwiek z obecnych lub przyszłych państw członkowskich.

Dla uproszczenia środków strukturalnych, ich lepszej koncentracji i zwiększenia skuteczności, liczba celów zostanie zmniejszona z siedmiu do trzech albo dwóch celów regionalnych i jednego celu horyzontalnego skupiającego się na zasobach ludzkich.

Przewidziano, że w roku 1996 strefy podlegające Celom 1 i 2 (definicja zob. niżej) będą skupiać od 35 do 40% ludności UE. Wcześniej było to 51%.

Kredyty z funduszy strukturalnych przyznawane regionom Celu 1 w tym te, w których stosuje się środki przejściowe, powinny stanowić w sumie około dwie trzecie Funduszy Strukturalnych przeznaczanych na piętnaście państw członkowskich i osiągnąć tym samym proporcje porównywalne z tymi w aktualnym okresie planowania.

Cele

- Cel 1

Komisja proponuje, aby dla regionów mniej rozwiniętych wchodzących w ramy Celu 1 zastosować kryterium PNB, zgodnie z którym pomoc będzie przyznawana tylko regionom, których PNB na głowę mieszkańca jest niższy niż 75% średniej w UE, co gwarantuje całkowitą równość z regionami korzystającymi z pomocy państw członkowskich na mocy artykułu 92 paragrafu 3a) Traktatu. Wysokość pomocy będzie odzwierciedleniem liczby ludności, różnicy między zamożnością regionu a średnią UE oraz zamożnością państwa. Dodatkowa pomoc będzie udzielana regionom, w których szerzy się poważne bezrobocie.

W stosunku do regionów mieszczących się obecnie w ramach Celu 1, ale mających PNB wyższy od przyjętego progu 75%, zostanie wdrożony mechanizm stopniowego wycofywania. Szczególna sytuacja regionów

skrajnie peryferyjnych, dla których do Traktatu włączono nowy artykuł i protokół, sprawia, że powinny one zostać objęte Celem 1. Bardzo słabo zaludnione regiony północne, które obecnie podlegają pod Cel 6, ale nie pod 1, zostaną poddane specjalnym ustaleniom.

Należy kontynuować obecne integralne podejście do rozwoju regionów strukturalnie opóźnionych, co pozwoli na koordynację pomocy strukturalnej UE, w tym pomocy dotyczącej rozwoju zasobów ludzkich, struktur rolnych, rybołówstwa i rozwoju wsi.

- Cel 2

Komisja proponuje "nowy" Cel 2 dla wszystkich regionów, w których występuje konieczność restrukturyzacji ekonomicznej i społecznej. Chodziłoby tu mianowicie o strefy podlegające przemianom w sektorach przemysłu, usług i rybołówstwa, strefy wiejskie, podupadające z powodu braku różnorodności ekonomicznej i dzielnice miejskie przeżywające trudności związane z zakończeniem jakiejś działalności ekonomicznej.

Pomijając regiony Celu 1, niemal jedna piąta populacji UE żyje w regionach, gdzie poziom bezrobocia jest wyższy od średniej UE (10,9% w 1996 roku). Bezrobocie młodych ciągle przekracza poziom 30%. Jeszcze większe problemy występują w miastach, gdzie poziom bezrobocia może osiągnąć w niektórych dzielnicach od 30 do 50%. Bezrobocie oznacza zbyt niskie wykorzystanie siły roboczej i utratę potencjalnego wzrostu gospodarczego UE.

Jak w przypadku Celu 1 interwencja UE musi łączyć wszystkie formy pomocy strukturalnej, zwłaszcza środki dotyczące zasobów ludzkich. Ten Cel będzie miał na uwadze szczególnie wskaźnik bezrobocia, wielkość i tempo zmian zatrudnienia w przemyśle i rolnictwie, łącznie z sektorem rybołówstwa, oraz stopień marginalizacji społecznej. W celu uproszczenia powinno to doprowadzić do tylko jednego programu na region.

Komisja proponuje także geograficzne skupienie się na najbardziej dotkniętych strefach i taką pomoc dla nich, która możliwie jak najlepiej zrówna je ze strefami korzystającymi z pomocy państw członkowskich na mocy artykułu 92, paragraf 3c) Traktatu.

Tak jak w Celu 1 strefy podlegające obecnie pod Cel 2 i 5b, które nie będą już nimi objęte z punktu widzenia przyszłych kryteriów selekcji, powinny w okresie przejściowym nadal korzystać z pomocy w ograniczonej wysokości.

- Cel 3

Rozwój zasobów ludzkich, zwłaszcza dzięki pomocy Eu-

ropejskiego Funduszu Społecznego, będzie kluczowym elementem, zarówno w regionach podpadających pod Cel 1, 2 czy inny. Nowy Cel 3 zostanie zastosowany do regionów, które nie są objęte Celami 1 i 2, aby pomóc państwom członkowskim w przystosowaniu i modernizacji ich systemu edukacji, formacji zawodowej i dostępu do zatrudnienia.

We wszystkich działaniach Funduszu Strukturalnego na rzecz zasobów ludzkich należy dokonać szczególnego wysiłku w dziedzinie modernizacji rynków pracy zgodnie z wieloletnimi planami dotyczącym zatrudnienia z nowym tytułem na temat zatrudnienia włączonym do Traktatu Amsterdamskiego.

Cel 3 przyczyni się do wzmożenia działań w czterech dziedzinach. Pomogą w tym dyrektywy określone w ramach europejskiej strategii zatrudnienia, a mianowicie wspieranie zmian ekonomicznych i społecznych, systemów edukacyjnych i doskonalenia zawodowego przez całe życie, polityki czynnej walki z bezrobociem i walki z wykluczeniem społecznym.

Fundusz Spójnościowy

Zaproponowano utrzymanie tego funduszu w jego obecnej formie; państwa członkowskie, których PNB na głowę mieszkańca nie przekracza 90% średniej UE, a które przystąpiły do trzeciej fazy UEW nadal korzystają ze wsparcia funduszu. Jego państwowy charakter pozwala na udzielanie pomocy wspólnotowej na całym terytorium najuboższych państw członkowskich. Kondycja makroekonomiczna nadal będzie musiała się poprawiać. W krajach realizujących trzecią fazę UEW oznacza to przestrzeganie dyspozycji zawartych w Pakcie Stabilności i Wzrostu, a zwłaszcza w programach stabilnościowych. Co zaś tyczy kryterium odnoszące go się do PNB, to w 2003 roku dokonana zostanie jego rewizja.

Fundusz Spójnościowy nadal będzie udzielał pomocy finansowej sieciom transportu trans europejskiego i na realizację projektów w dziedzinie środowiska. Na początku okresu 2000-2006 roczna dotacja z Funduszu Spójnościowego dla obecnych państw członkowskich wynosić będzie 3 miliardy ecu.

Pomoc strukturalna na rozszerzenie

W trakcie najbliższego rozszerzenia UE pomoc Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójnościowego powinna objąć wszystkie kraje przystępujące. Solidarność wspólnotowa jest w pełni uzasadniona w stosunku do tych nowych demokracji muszących sprostać ogromnym potrzebom rozwoju, zwłaszcza infrastruktury, środowiska, sektora produkcji i zasobów ludzkich.

Aby zagwarantować skuteczną realizację polityki strukturalnej, trzeba spełnić wiele warunków. Kraje kandydujące muszą mieć czas na dostosowanie się do funkcjonowania Funduszy Strukturalnych. Dlatego konieczne jest umocnienie strategii przedprzystąpieniowej tak, aby począwszy od roku 2000 udzielać pomocy przedprzystąpieniowej. Po przystąpieniu programy Funduszy Strukturalnych i projekty Funduszu Spójnościowego zastąpią pomoc przedprzystąpieniową, odpowiednio do zdolności absorpcyjnej każdego kraju.

Dlatego Komisja proponuje przyznać 38 miliardów ecu nowym państwom członkowskim, rezerwując zarazem 7 miliardów ecu w Funduszach Strukturalnych i Funduszu Spójnościowym na przygotowania do przystąpienia w okresie 2000-2006. Na koniec tego okresu łączna wysokość transferów strukturalnych na rozszerzenie stanowić będzie niemal 30% ogólnych zasobów Funduszy Strukturalnych UE.

Uproszczenie i dążenie do większej skuteczności

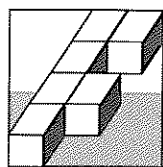
Aby Fundusze Strukturalne funkcjonowały w sposób bardziej skuteczny należy uprościć zarządzanie nimi, zwiększyć ich elastyczność, zdecentralizować ich wdrażanie i wyraźnie przydzielić zadania. Dlatego ważne jest, by Komisja i kraje członkowskie wspólnie uczestniczyły w powstawaniu i prowadzeniu działań Funduszy Strukturalnych.

Komisja proponuje przeprowadzenie uproszczeń nie tylko przez redukcję liczby Celów, ale także liczby inicjatyw UE, ograniczając się do jednego programu na region i pozostawiając wszędzie, gdzie to możliwe większy margines manewru komitetom zarządzającym używaniem funduszy.

Będzie się dążyć do poprawy skuteczności, z jednej strony odwołując się bardziej systematycznie do innych instrumentów finansowych niż bezzwrotna pomoc (pożyczki o obniżonej stopie procentowej, gwarancje na kredyty, udział w kapitale), a z drugiej strony przyznając 10% funduszy, najwcześniej w połowie realizacji, w zależności od osiągnięć regionu. Przeciwwagą dla procesu upraszczania a być zobowiązanie państw członkowskich do większej odpowiedzialności w realizacji ustalonych celów i wykorzystywaniu otrzymanych funduszy.

*Fragment publikacji „La réforme des fonds structurels”,
Bruksela 1998*

Tłumaczenie z j. francuskiego B.Apostol.

Federacja Związków Gmin i Powiatów RP

Federacja Związków Gmin i Powiatów RP jest największą organizacją samorządu terytorialnego w Polsce - zrzesza prawie 20 regionalnych związków i stowarzyszeń, które skupiają łącznie około 1000 gmin i powiatów.

W ramach działalności na rzecz samorządu terytorialnego Federacja prowadzi działalność informacyjną, szkoleniową i wydawniczą. Przygotowuje i opiniuje projekty ustaw oraz innych aktów prawnych związanych z działalnością samorządów. Przedstawiciele Federacji reprezentują stronę samorządową w Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego.

W bieżącej działalności Federacja jest organizatorem licznych spotkań przedstawicieli gmin, powiatów i województw z całego kraju, na których omawiana jest problematyka działalności samorządów lokalnych na płaszczyźnie prawa, ekonomii, ochrony środowiska, integracji z Unią Europejską, polityki regionalnej, przepływu informacji, pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia, turystyki i sportu, etc.

W trakcie realizowanego przez Federację Programu Promocji Reform Ustrojowych Państwa w latach 1998-1999 zorganizowanych zostało kilkadziesiąt konferencji, szkoleń i seminariów poświęconych kształtowi i zasadom reform ustrojowych i społecznych, które łącznie zgromadziły ponad 20 tys. osób. Założyciel i przewodniczący Federacji oraz Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Małopolski Kazimierz Barczyk był współautorem ustawy o samorządzie gminnym z roku 1990 i - jako Sekretarz Stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów - ustaw o samorządzie powiatowym i wojewódzkim z 1998 r.

Federacja zorganizowała m.in. I Kongres Samorządów Terytorialnych RP (jesienią 1997 r.) oraz - w różnych częściach kraju - szereg ogólnopolskich spotkań przedstawicieli regionów i powiatów z całej Polski, nad którymi patronat objęli Marszałek Sejmu i Premier RP. Zorganizowana przez FZGiP RP w grudniu 1998 roku I Ogólnopolska Konwencja Przewodniczących Rad Gmin, Rad Powiatów i Sejmików Województw w Sali Obrad Sejmu RP, z udziałem ponad 1500 samorządowców, została przez premiera Jerzego Buzka ogłoszona uroczystą inauguracją działalności samorządu terytorialnego w nowym kształcie.

Federacja zorganizowała m.in. cykl pięciu ogólnopolskich konferencji "Ochrona środowiska - działalność samorządów terytorialnych w aspekcie integracji z Unią Europejską" w Krakowie, Warszawie (Kancelaria Prezesa Rady Ministrów oraz Sala Kolumnowa Sejmu RP) i Lublinie w okresie czerwiec-grudzień 2000, ogólnopolską konferencję "Bezpieczna Gmina, Powiat, Województwo" w Sali Kolumnowej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów (czerwiec 2000 r.), II Forum Turystyki i Sportu Samorządów Terytorialnych RP (maj 2000 r.) oraz III Forum Turystyki i Sportu Samorządów Terytorialnych RP (maj 2001 r.).

Federacja jest animatorem wspólnej wymiany doświadczeń pomiędzy samorządami państw regionu Europy Środkowej i Wschodniej oraz Europy Zachodniej i USA. W październiku 1997 r. z inicjatywy Federacji odbyła się m.in. I Konferencja Samorządów Terytorialnych Państw Europy Środkowej i Wschodniej, na której powo-

łano Forum Współpracy Samorządów Lokalnych Państw Europy Środkowej i Wschodniej, którego przewodniczącym został Kazimierz Barczyk.

Federacja reprezentuje polskie samorzady w kontaktach międzynarodowych. Uczestniczy w działaniach Rady Gmin i Regionów Europy (CEMR - Council of European Municipalities and Regions). Jest m.in. członkiem ELANET (European Local Authorities Telematic Network Initiative) - działającej w ramach CEMR europejskiej inicjatywy na rzecz rozwoju sieci informatycznych samorządów lokalnych.

Od drugiej połowy lat 90. Federacja prowadzi działalność informacyjną i szkoleniową w kontekście przygotowań Polski do integracji z Unią Europejską.

Przewodniczący Federacji jest członkiem obradującej narzęmiennie w Warszawie i Brukseli Wspólnej Komisji Konsultacyjnej Polska-Komitet Regionów UE - pierwszego tego rodzaju organu utworzonego przez Unię Europejską i państwo kandydujące w roku 2001.

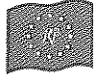
W lipcu 2000 FZGiP RP zorganizowała w Rzymie konferencję "Samorząd Polski i Włoch w perspektywie integracji europejskiej" z udziałem przedstawicieli gmin, powiatów i województw z Polski oraz gmin i regionów włoskich oraz pielgrzymkę przedstawicieli samorządów Polski i Europy Środkowej i Wschodniej do Włoch i Watykanu.

W ramach przekazywania doświadczeń polskich na Wschód Federacja szczególnie blisko współpracuje z samorządami i organizacjami pozarządowymi z Ukrainy, Białorusi, Litwy i rejonu Królewca.

W czerwcu 2001 w Królewcu Federacja zorganizowała polsko-rosyjską konferencję samorządową "Współpraca samorządów polskich i rosyjskich - Obwód Królewiecki w perspektywie integracji Polski z Unią Europejską" a w lipcu 2001 w Wilnie polsko-litewską konferencję "Współpraca samorządów Polski i Litwy na drodze integracji z Unią Europejską" z udziałem prawie stu samorządowców z obu krajów.

W czerwcu 1999 r. Federacja we współpracy ze Stowarzyszeniem Gmin i Powiatów Małopolski (regionalnym członkiem Federacji) uruchomiła działalność Centrum Informacji Europejskiej w Krakowie. Przygotowany przez Federację i Stowarzyszenie projekt działalności Centrum został laureatem Konkursu ogłoszonego przez Komitet Integracji Europejskiej w ramach Programu Informowania Społeczeństwa (PIS). W dniu 20 grudnia 1999 r. ośrodek uzyskał status Regionalnego Centrum Informacji Europejskiej - oficjalnego przedstawicielstwa CIE Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej na Województwo Małopolskie. Federacja organizuje także pomoc dla Polaków na Wschodzie i współpracuje z organizacjami polonijnymi na całym świecie.

W I. 1999 - 2000 w lokalu MRCIE odbywały się m.in. zajęcia studiów podyplomowych Zakładu Integracji Europejskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego "Przedsiębiorstwo i rozwój w procesie integracji z Unią Europejską", nad którymi Federacja Związków Gmin i Powiatów RP sprawuje patronat.

Federacja jest wydawcą kwartalnika "Gazeta Gmin, Powiatów, Województw RP" (wcześniej: "Gazeta Powiatów RP" i "Gazeta Województw RP"). We współpracy z Fundacją Rozwoju Samorządności i Prasy Lokalnej w latach 1998-2000 wydała prawie pięćdziesiąt publikacji książkowych - tematycznych poradników i informatorów dla samorządu terytorialnego. Wszystkie wydawnictwa są bezpłatnie rozprowadzane do gmin, powiatów i województw.

ZWIĄZKI GMIN I POWIATÓW - CZŁONKOWIE FEDERACJI:

- Podhalański Związek Gmin
- Podkarpackie Stowarzyszenie Samorządów Terytorialnych
- Pomorskie Stowarzyszenie Gmin Wiejskich
- Stowarzyszenie Gmin Babiogórskich
- Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Małopolski
- Stowarzyszenie Gmin Mazowieckich
- Stowarzyszenie Gmin Uzdrowiskowych
- Stowarzyszenie Powiatów i Gmin Nadbużańskich
- Śląski Związek Gmin i Powiatów
- Unia Miasteczek Polskich
- Związek Gmin Dorzecza Górnej Raby i Krakowa
- Związek Gmin Jurajskich
- Związek Gmin "Kwisa"
- Związek Gmin Lubelszczyzny
- Związek Gmin "Pilica"
- Związek Gmin "Szansa Białej Przemyszy"
- Związek Gmin Warmińsko-Mazurskich
- Związek Komunalny Ziemi Cieszyńskiej
- Związek Miast i Gmin Morskich
- Związek Międzygminny "Zimowa Olimpiada"

ZARZĄD I KOMISJA REWIZYJNA FEDERACJI ZWIĄZKÓW GMIN I POWIATÓW RP W SKŁADZIE WYBRANYM DNIA 1 CZERWCA 1999 R.

Przewodniczący Federacji:

· Kazimierz Barczyk - przewodniczący Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Małopolski.

Wiceprzewodniczący Federacji:

· Jan Golba - prezes Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych, burmistrz Miasta Krynica.

· Stanisław Bodys - prezes Unii Miasteczek Polskich.

· Adam Bachleda-Curuś - przewodniczący Związku Międzygminnego "Zimowa Olimpiada".

· Wojciech Boroński - członek zarządu Związku Gmin Górnego Śląska, przewodniczący Rady Miasta Katowice,

· Sławomir Majszak - członek zarządu i dyrektor biura Stowarzyszenia Gmin Mazowieckich,

· Adam Markowski - przewodniczący Związku Gmin Jurajskich, wójt gminy Janów,

· Marek Skrzypek - przewodniczący Podhalańskiego Związku Gmin,

· Jan Wiczorkowski - członek zarządu Województwa Małopolskiego.

Przewodniczący Komisji Rewizyjnej:

· Kazimierz Gorczyca - przewodniczący Związku Gmin Lubelszczyzny, wójt gminy Jastków.

Członkowie Komisji Rewizyjnej:

· Władysław Czarniecki - Związek Gmin "Pilica".

· Ryszard Kozyra - wiceprzewodniczący Związku Gmin Warmińsko-Mazurskich, wójt gminy Barciany.

· Józef Niewdana - przewodniczący Związku Gmin "Szansa Białej Przemyszy", wiceprzewodniczący Rady Powiatu Olkuskiego.

· Andrzej Pajak - Przewodniczący Stowarzyszenia Gmin Babiogórskich, Starosta Powiatu Suskiego.

Biuro Federacji ZGiP RP:

Dyrektor Biura: Maciej Korcuć

Adres:

ul. Mikołajska 4

31 - 027 Kraków

tel./fax 012 421 30 15

e-mail: federacja@federacja.krakow.pl

www.federacja.krakow.pl

SPIS TREŚCI

Wstęp - SZANSA DLA POLSKI, Kazimierz Barczyk.....	2
POLITYKA REGIONALNA UNII EUROPEJSKIEJ	
Polityka regionalna Unii Europejskiej, Centrum Informacji Europejskiej.....	3
Stanowisko negocjacyjne Polski w dziedzinie polityki strukturalnej.....	8
Fundusze przedakcesyjne a fundusze strukturalne.....	10
FUNDUSZE PRZEDAKCESYJNE	
Fundusze pomocowe dla Polski, Natasza Janczak-Nadczuk.....	11
INWESTYCJE EKOLOGICZNE	
Zasady finansowania inwestycji ekologicznych, Kazimierz Kujda.....	16
FUNDUSZE POMOCOWE	
PHARE II - pomoc dla rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego, Jacek Jędrzycko.....	21
HERALDYKA SAMPRZĄDÓW	
Zasady projektowania flag jednostek samorządowych	
Polskie symbole samorządowe w zjednoczonej Europie, Protokół flagowy w gminach miejskich i wiejskich, Alfred Znamierowski.....	24
PRACA W UNII EUROPEJSKIEJ	
Poszukiwanie pracy w krajach Unii Europejskiej, Aneta Szydlowska.....	28
OPINIE	
Polskie stanowisko w negocjacjach, Maciej Warbiński.....	31
POLITYKA STRUKTURALNA UE	
Przyszłość polityki strukturalnej Unii Europejskiej, Monika Wulf-Mathies.....	33
Z dyskusji nad zasadami polityki strukturalnej „Agenda 2000”: dla silniejszej i szerszej Europy, Jacques Santer.....	34
FEDERACJA ZWIĄZKÓW GMIN I POWIATÓW RP.....	37
Wydawca: Federacja Związków Gmin i Powiatów RP	
Adres Redakcji: ul. Mikołajska 4, 31 - 027 Kraków	
tel.: 012 421 30 15, tel./fax: 421 33 15	
Redaguje zespół.	
Rada Programowa: Kazimierz Barczyk (przewodniczący), Wojciech Boroński, Jan Wiczorkowski, Paweł Stańczyk, Maciej Korcuć, Wiesław Misztal, Marek Skrzypek	
Projekt graficzny i realizacja: Usewicz i Wróbel	
Produkcja: Usewicz i Wróbel	
Wydanie Specjalne „Gazety Gmin, Powiatów i Województw RP” sfinansowane ze środków Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej w ramach realizacji Programu Informowania Społeczeństwa. Integracja Polski z Unią Europejską. Fundacja Rozwoju Samorządności i Prasy Lokalnej.	

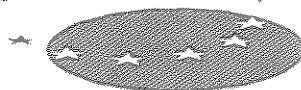

URZĄD KOMITETU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

Certyfikat

Regionalnego Centrum Informacji Europejskiej

Centrum Informacji Europejskiej

Niniejszym potwierdzamy, że
Federacja Związków i Stowarzyszeń
Gmin i Powiatów RP
z Krakowa
z dniem 20 grudnia 1999 r.

otrzymuje status

Regionalnego Centrum Informacji Europejskiej,
partnera Centrum Informacji Europejskiej
Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej

Sekretarz
Komitetu Integracji Europejskiej

Paweł Samecki

Dyrektor Departamentu Informacji
i Kształcenia Europejskiego UKIE

Aleksander Szczygło

Dyrektor
Centrum Informacji Europejskiej
UKIE

Małgorzata Banikowska

Urząd Komitetu Integracji Europejskiej
Al. Ujazdowskie 9
00-918 Warszawa

www.ukie.gov.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Sienkiewicza 40, 15-092 **Białystok**
tel. 0-85 653 77 53, fax 0-85 653 77 53
eurobialystok@bia.pl
www.rcie.bialystok.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Słowackiego 17a, 43-300 **Bielsko-Biała**
tel./fax 0-33 82 28 221 w. 265
rcie@mail.um.bielsko.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Gdańska 10, 85-006 **Bydgoszcz**
tel. 0-52 321 61 61, fax 0-52 322 79 19
rcie@rcie.bydgoszcz.pl
www.rcie.bydgoszcz.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Pułaskiego 4/6, 42-200 **Częstochowa**
tel./fax 0-34 368 09 21 wew. 36
rcie@rcie.czyst.pl
www.rcie.czyst.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Czerwonego Krzyża 2, 82-300 **Elbląg**
tel. 0-55 233 32 22, fax 0-55 232 42 34
rcie.elblag.com.pl
www.rcie.elblag.com.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
Długi Targ 39/40, 80-830 **Gdańsk**
tel. 0-58 305 60 18, fax 0-58 301 02 18
rcie@piph.pl
www.rcie.gdansk.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Jagiellończyka 8, 66-400 **Gorzów Wlkp.**
tel. 0-95 721 52 05, fax 0-95 721 52 06
centrum@uwoj.gorzow.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. 1 Maja 57, 58-500 **Jelenia Góra**
tel. 0-75 76 76 472, fax 0-75 76 76 470
euronysa@kki.net.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Częstochowska 25, 62-800 **Kalisz**
tel. 0-62 764 50 16, fax 0-62 764 50 16
rcie@kip.kalisz.pl
www.kip.kalisz.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Wojewódzka 42, 40-026 **Katowice**
tel. 0-32 209 17 01, fax 0-32 209 16 90
centrum@rcie.katowice.pl
www.rcie.katowice.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Sienkiewicza 25, 25-007 **Kielce**
tel./fax 0-41 34 300 38
rcie@rcie.kielce.pl
www.rcie.kielce.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
Al. 1 Maja 13, 62-510 **Konin**
tel. 0-63 245 30 95, fax 0-63 242 22 29
rcie@arrkonin.org.pl

Departament Informacji Europejskiej
Urząd Komitetu Integracji Europejskiej
Al. Ujazdowskie 9, 00-918 Warszawa
tel. (22) 455 54 90, fax (22) 455 54 70
www.ukie.gov.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Młyńska 2, 75-054 **Koszalin**
tel./fax 0-94 347 13 17
rcie@rcie.koszalin.pl
www.rcie.koszalin.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Mikołajska 4 (Mały Rynek), 31-027 **Kraków**
tel. 0-12 421 30 15, fax 0-12 421 33 15
centrum@federacja.krakow.pl
www.centrum.krakow.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Archidiakońska 6B, 20-113 **Lublin**
tel. 0-81 534 61 91, fax 0-81 534 61 92
nowystaw@lu.onet.pl
www.rcie.lublin.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Skłodowskiej 1, 18-400 **Łomża**
tel. 0-86 215 00 72, fax 0-86 216 33 26
rcie@podlaskie.com
www.rcie.podlaskie.com

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Piotrkowska 262/264, 90-361 **Łódź**
tel./fax 0-42 637 79 76
rcie@ie.lodz.pl
www.rcie.lodz.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Jagiellońska 52, 33-300 **Nowy Sącz**
tel. 0-18 547 47 27, fax 0-18 443 77 34
rcie@nowysacz.pl
www.rcie.nowysacz.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. 1 Maja 3, 10-117 **Olsztyn**
tel. 0-89 535 38 38, fax 0-89 535 99 06
rcie@rcie.it.olszyn.pl
www.rcie.it.olszyn.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Słowackiego 10, 45-364 **Opole**
tel. 0-77 454 25 97, fax 0-77 454 56 10
domeuropejski@fundacja.opole.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Hallera 13, 07-412 **Ostrołęka**
tel./fax 0-29 760 30 45
mazowsze@btsnet.com.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Armii Krajowej 24a, 97-300 **Piotrków Trybunalski**
tel. 0-44 649 63 53, fax 0-44 647 21 96
eurocentrum@poczta.fm

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
Al. Kilińskiego 12, 09-402 **Płock**
tel. 0-24 366 41 66, fax 0-24 366 41 48
rcie-plock@wlodkowic.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Mostowa 27, 61-854 **Poznań**
tel. 0-61 852 49 48, fax 0-61 852 49 05
rcie@rcie.poznan.pl
www.rcie.poznan.pl

Centrum Informacji Europejskiej
Departament Informacji Europejskiej
ul. Krucza 38/42, 00-512 Warszawa
tel. (22) 455 54 54, fax (22) 455 54 53
www.cie.gov.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Chorzowska 16/18, 26-600 **Radom**
tel. 0-48 365 31 01, fax 0-48 365 49 70
Info@rcie.radom.pl
www.rcie.radom.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Sucharskiego 2, 35-225 **Rzeszów**
tel. 0-17 866 11 82, fax 0-17 866 11 83
roie@wsiz.rzeszow.pl
www.rcie.rzeszow.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Kazimierzowska 23, 08-110 **Siedlce**
tel./fax 025 633 06 97
ekoland@ekoland.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Konopnickiej 7, 16-400 **Suwałki**
tel. 0-87 565 18 25, fax 0-87 565 18 36
info@odnowa-rar.com.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
al. Jedności Narodowej 22a, 70-453 **Szczecin**
tel. 0-91 489 16 89 w. 237, fax 0-91 434 29 92
centrum@univ.szczecin.pl
www.zcie.szczecin.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
Rynek 9, 33-100 **Tarnów**
tel. 0-14 626 43 00, fax 0-14 626 49 00
agata@um.tarnow.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Bankowa 14/16, 87-100 **Toruń**
tel./fax 0-56 652 11 21
centrum@europa.torun.pl
www.europa.torun.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Wysockiego 10, 58-300 **Wałbrzych**
tel. 0-74 842 60 03, 843 49 12
marta.gron@darr.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Koflataja 21, 50-006 **Wrocław**
tel. 0-71 788 23 23, fax 0-71 788 23 43
centrum@dcie.com.pl
www.dcie.com.pl

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
ul. Akademicka 4, 22-400 **Zamość**
tel. 0-84 638 26 16, fax 0-84 638 26 15
cbs@wszia.edu.pl
www.wszia.edu.pl/rcie

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej
Al. Wojska Polskiego 71a, 65-762 **Zielona Góra**
tel./fax 0-68 325 79 88
rcie@rcie.zgora.pl
www.rcie.zgora.pl

Publikacja sfinansowana ze środków Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej w ramach realizacji Programu Informowania Społeczeństwa. Integracja Polski z Unią Europejską.